

MESAJUL DE PESAH 5736

adresat de Eminența Sa d. Șef rabin dr. MOSES ROSEN comunităților evreiești (Mozaice) din Republica Socialistă România

IUBIȚI FRAȚI ȘI SURORI,

Bătrina Hagadă vorbește iar, în nopțile acestei sărbători, în nopțile care pe deplin își merită numele de ליל שזורים „nopti de veghe”.

Pesah nu ne amintește numai cea dintâi pășire a evreilor „de la robie la libertate”, ci de veghe, nesfârșită veghe. Pesah ne amintește de nenumăratele nopți de veghe ale multimilenarei și neasemuit de zbuciumatei noastre istorii, pentru ca nu cumva să fim zvirlți înapoi în țăruceri robiei, pentru ca lumina să nu fie acoperită de întuneric, pentru a păstra, cucerii și recucerii elementare drepturi la viață — libertatea și demnitatea umană.

Faraonul biblic ne contesta aceste drepturi, căci lozina libertății pe care am făcut-o să răsună din piepturile sclavilor era ca un spin în ochii tiranului. El ne dușmănea, deși nici un conflict, nici un fel de ură nu exista între anticul popor egiptean și poporul lui Israel. Lalolaltă, robi fără deosebire de credință sau nație, aveau de pe atunci același destin. Cu sudoarea și singele lor ei frământau lutul, cu trupurile lor clădeau lăcașele în care trebuiau să se odihnească cele ale faraonilor.

Iar cînd minunea s-a întimplat și am sfărîmat cătușele împilării și din bezna robiei pășit-am spre zările mult năzuite ale pămîntului făgăduinții. Faraon iar a crezut că roata istoriei poate fi întoarsă din mersul ei și a gonit după noi, spre a ne întoarce la sclavie. Dar amarnic s-a înșelată!

„Nu unul singur s-a ridicat על ארץ מצרים împotriva-ne ca să ne nimicească, ci în fiecare generație alții se ridică asupra noastră să ne nimicească și Dumnezeu, binecuvîntat fie El, ne-a mîntuit din mîinile lor”.

Veghe neabătută ליל שמורים, jerfe fără de număr, holocaust după holocaust, luptă încordată, îndărătnic refuz de a ne apleca sîra spinării, iată ce însemnă itinerariul nostru pe cărările istoriei. Acest itinerar l-am început în noaptea de Pesah.

Intreită e deci învățătura acestei sărbători.

Religioasă. Pentru că ea ne cheamă să-l preamărim pe Dumnezeu, Cel care călăuzește istoria noastră, Dumnezeu dreptății, Dumnezeu păcii. „De la răsăritul soarelui și pînă la al său asfințit, lăudat e numele lui Dumnezeu... Cine mai e ca Dumnezeu nostru, cel ce strălucește în înălțimi, dar care coboară să vadă ce se întimplă și în cer și pe pămînt.” (Psalmi 113) Psalmodiem, în nopțile de Pesah, acest Halel al inimilor noastre către El, cel care nu se mulțumește doar să troneze în înălțimile celeste, ci care, în același timp, judecă toate treburile noastre pămîntești.

Noi, Had Gadia, noi iedul care nu odată a fost pîndit de fiarele cumplite, n-am fi supraviețuit dacă El, în a sa nesfârșită bunătate nu ar fi împlinit legămîntul Am Israel Hai.

Socială. Pesah este pentru noi evocarea celei dintîi victorii din istoria umanității a sclavilor asupra stăpînilor. În această noapte, s-a deșteptat nu numai spiritul de veghe al strămoșilor noștri, ci al tuturor năpăstuitorilor și obidiților. S-a dovedit că se poate, că oamenii săraci, exploatați, cărora li se stoarce vîlaga fiind puși a clădi palate bogătașilor, își pot schimba soarta și nu sînt osindii deapauri să tragă la jugul asupririi. Solidaritatea sclavilor îi face pe stăpîni să tremure. O spune „Cîntarea mării”, pe care o recităm tot de Pesah:

„Stăpîni din Edom, atotputernicii din Moav toți ascultă, cu sufletul la gură pașii robilor care au descoperit o altă lume, mai bună, mai dreaptă. A căzut asupra lor spaimă și groază” מִלִּי עֲלֵינוּ מִיָּמֵי יְהוָה (Exodus 15—16).

Națională. Hagada ne vorbește despre un popor care nu se mai vrea stăpînit de alții, care vrea să-și trăiască propriul său destin. Pentru prima oară, o asemenea bătaie pentru independență se dă pe arena istoriei noastre.

IUBIȚI FRAȚI ȘI SURORI,

Să-l preaslăvim pe Părintele ceresc pentru că ne-a învrednicit, din nou, pe noi, comunitățile evreiești din Republica Socialistă România, să prăznuim cu sufletele pline de bucurie, această sărbătoare al cărei triplu sens noi îl trăim din plin.

Religios. Mai este oare nevoie să subliniem deplina libertate religioasă de care ne bucurăm? Azima, vinul ritual, carnea Kashar, care se află pe mesele noastre de Seder; sinagogile noastre, care își desfășoară serviciile divine în toate comunitățile evreiești din această țară; Talmud-Tora, în care slova Torei și cîntecul străbun sînt învățate; toate posibilitățile de a ne ruga lui Dumnezeu, de a-î împlini poruncile, de a-î păstra și transmite învățătura. Toate acestea sînt tot atîtea mărturii ale unei vieți religioase nestîngerite, pentru care păstrăm recunoștință patriei noastre scumpe și conducerii sale înțelepte.

Socială. Sîntem cetățeni demni și devotați ai unei țări în care orice formă de exploatare a fost desființată, în care domnește deplină egalitate de drepturi între toți cetățenii, în care mizeria și sărăcia ghetourilor de altădată a făcut loc unei drepte orînduirii a întregului popor.

Națională. Ne bucurăm și cu prilejul Pesahului că putem afirma, fără complexe și cu deplină demnitate, apartenența noastră ca neam și credință religioasă, dragostea și frățietatea noastră cu celelalte comunități evreiești din lume.

Pentru noi, iubiții mei, Pesah e prilej de a stringe rîndurile în jurul comunităților noastre, de a înălța imn de preaslăvire Celui ce pe toți ne cîrmuiește și de a ne exprima, odată mai mult, devotamentul pentru scumpa noastră patrie, Republica Socialistă România.

Cu tradiționala binecuvîntare de
Hag Kașer Vesameiah וְשַׂמְיָהּ וְכַשֶּׁר
Dr. MOSES ROSEN

Șef rabin al cultului mozaic,
Președintele Federației Comunităților Evreiești
din R. S. România

Purim 5736... Scenă din Prolog, interpretat de cursanții de la Talmud Tora

În loc de post-cronică de Purim

ȘI LUI GOLDFADEN I-AR FI PLĂCUT ACEASTĂ SEARĂ...

Să înscrim deci și acest Purim în cronica obștei noastre. Ca orice eveniment memorabil, cuvîne-se a fi notat, comentat, sustras efemerului...

Așadar, Purim 5736. Pe lângă sensul său tradițional, pentru obștea noastră această îndrăgită sărbătoare a deschis seria festivităților prilejuite de împlinirea a o sută de ani de existență a teatrului evreiesc. Iar nepoții și strănepoții lui Avram Goldfaden au finit să se arate demni de ilustrul lor înaintaș. Iar acum, după sărbătorire, putem afirma că au dovedit cu brio acest lucru.

Pregătirile au început cu luni de zile înainte, de fapt îndată după Hanuca. Și de data aceasta cursanții de la Talmud Tora s-au arătat cei mai înimoși, mai entuziaști. Corul și-a îmbogățit repertoriul cu cîntece tradiționale și din bogatul folclor idîș. Formația orchestrală „Menora”, rod al entuziasmului acelorși cursanți, a căutat și ea să fie la înălțime. Din aceas-

tă emulație artistică au ieșit la iveală talente, demni urmași ai părintelui teatrului evreiesc.

Dar lucrurile nu s-au oprit aici. La invitația conducerii Federației Comunităților Evreiești și a Eminenței Sale d. Șef rabin dr. Moses Rosen personal, distinse și apreciate personalități — membri ai obștei noastre — au acceptat cu plăcere să contribuie la reușita sărbătoririi. Alexandru Mirodan a scris o piesă într-un act, „Haman, Mordehai și spinzurătoarea”, pe care cititorii revistei o cunosc din numărul trecut. Poetul Ștefan Iureș a scris texte inspirate din Meghila, Alexandru Mandy, H. Mălineanu, Elly Roman au compus melodii frumoase. N. Stroe și Aurel Felea au scris scenete și cuple inspirate de întîmplările descrise în bătrîna carte.

Această efervescență artistică nu s-a limitat doar la obștea din București. Cum V.R.

(Continuare în pag. IV-a)

Nume patronimice ale evreilor din România

La evreii din România, ca și la cei din alte țări, numele patronimice sînt de o mare varietate, lucru explicabil date fiind condițiile istorice în care au viețuit de-a lungul secolelor. Pentru înțelegerea lor, sînt necesare numeroase cunoștințe din diferite domenii de activitate și nu numai cunoașterea filologiei; trebuie cunoscută în special istoria.

Deși multe din ele poartă amprenta așa-ziselor nume de ghet, de proveniență germană, avînd uneori semnificații ciudate sau chiar jignitoare, trebuie spus din capul locului, că fondul principal al numerelor patronimice ale evreilor este ebraic sau are rădăcini ebraice. Nu este o simplă afirmație, ci un fapt pe care l-am verificat prin sondaj și statistic, în mari liste de nume evreiești (lista evreilor încetățeniți la 1879; lista victimelor de pe vasul Struma). De altfel, constatarea este notorie nu numai pentru evrei ci și pentru creștini, la care un mare procent de nume (de botez și de familie) își are sorginea în biblie, prin intermediul numerelor calendaristice.

Dar în afară de izvorul ebraic originar, care este covârșitor, la baza numerelor patronimice ale evreilor din România stau cel puțin trei surse istorice formative. Prima privește pe evreii aflați din vechime în Țările Române, care pe baza unei lungi și constante conlocuiri cu po-

porul român și-au compus nume patronimice din elemente ale limbii române cu terminațiile escu (ex. Aramescu, Iăscescu, Iacobescu), eanu (ex. Aroneanu, Ocneanu, Podoleanu), iu (ex. Harabașiu, Tinichigiu, Taingiu), aru (ex. Ciobotaru, Făinaru, Sticlaru), u (ex. Croitoru, Fieraru, Zarafu), ea (ex. Negrea, Cernea, Naftulea), asu (ex. Caretașu, Băiașu, Geambașu) și altele. De asemenea, și prin înlocuirea particulei ben din numele tradițional prin particula sin și transformarea numelui tatălui în nume patronimic ereditat (ex. Iacob sin Isaac), iar în caz de filiație naturală (după mamă), prin punerea înaintea numelui matern la genitiv a particulei I sau Al (ex. Avădanei, Ahanei, Alsurii, Amalcăi). Buimăș Al Tipri nu e un personaj imaginar creat de scriitorul Ion Călugăru, ci un nume real la Dorohoi. La fel de reale sînt nume ca de pildă Iancu Ruhloaia (fiul Ruhlei), sau Iancu Herțoaica (fiul fiului din Herța) care, de asemenea, arată descendența după mamă.

Adăugirea la prenume a cuvîntului de individualizare, format cu particulele arătate, desemnează în limba română unele filiațione pe linie paternă sau maternă, altele îndeletnicirea (ex. Zalman Ciobotaru, Moise Sticlaru etc.), altele domiciliul sau locul de origine (ex. Ieșea MICHEL ȘORAR

(Continuare în pag. V-a)

Tudor Arghezi despre teatrul evreiesc

Volumul 28 din *Scriseri de Tudor Arghezi* e subintitulat *Cortina* și revelează o prodigioasă activitate de cronicar teatral de peste o jumătate de veac (1911—1964) al marelui poet.

Cu un perfect spirit de discernere a valorilor care se dovedesc acum, în perspectiva vremii, aproape fără greș, verbul arghegian alternează aplauzele și ocară cu o savoare unică.

Vom cita din volumul proaspăt apărut, spre a ne edifica asupra reacțiilor lui Tudor Arghezi la cîteva din spectacolele de teatru evreiesc la care a asistat. E epoca în care Trupa din Vilna, în frunte cu Liuba Kadison și Josef Bulow a dat în sala Tomis neuitatele sale spectacole, care l-au inspirat lui Tudor Arghezi aceste considerații (apărute în revista „Cuvîntul liber” nr. 34 din 24 octombrie 1925): „Spectatorul unui teatru, jucat într-o limbă cu totul străină încearcă sentimentele și eroriile cele mai bizare. De la „idish” pînă la iteleusul și auzul românesc se intercalează cîteva distanțe.

La stalul meu din teatrul societății „Dramă și comedie” m-am strecurat cu oarecare sfișială, bănuitor că nu voi pricepe nimic dar îndrăznesc, ca să ascult și să văd... Haosul meu a început să sune integral abia cînd personajele au vorbit. Din această clipă am abandonat lopotile și l-am șoptit bărcii mele sufletești, într-împănă cu pinze inutile: „Du-te, fragilă ambarcațiune unde vrei și du-mă unde crezi; bagă de seamă că nu mă mai ține solid decît de scaun. Și m-am dus așa, val-vîrte, amestecîndu-mă cu mine însumi într-un tumult considerabil, pînă la sfîrșit. Eram peregrinul prins într-un vis de mii de vocabulare desfoliate, cu foile rupte în spațiu. Cuvintele circulau afară din cărți, ca niște animale mici... Nu știu cînd s-a isprăvit. Știu că scoteam un număr de carton din buzunar și ceream o pălărie la garderobă, fără să am conștiința că leșeam din teatru sau intram în marelui Absolut. Trebuie să fi fost totalmente transformat căci tovarășa mea de existență îmi atrase ironic atențiunea asupra acestui fenomen. La o întrebare pe care mi-o puse, mă simții obligat să-i răspund în idish, fără să parvin, iar fă-

cîndu-i loc să iasă din teatru, după cum cere buna-cuviință, m-am trezit îngîndînd: „Șulăm Alechem”, în loc de obișnuitul: după dumneata... (vol. cit. pag. 290).

Peste cîteva ani, Arghezi se duce în Calea Văcărești să vadă *Noaptea în tîrziu* vechi de I. L. Peretz, în regia lui I. Sternberg, și își scrie impresiile în revista „Adam” (nr. 16, din 1 februarie 1930): În frescele de mare catapeteasmă ale domnului Sternberg sînt cîteva schițe, cîteva multe, răzlete, care evocă lumi de Sfînx și treziri din neant, de-a dreptul din argilul modelat de palma moale a unui Intunecat cu oasele fluide. Pe o scenă cit o farmacie, acest apocaliptic funambulesc este în stare că dea, cu materiile celei mai clar exprimate sărăcii de gospodărie, un frig în spete de mare catacombă și o stalactizare sufletească de leat geologic plurimilenar. Un duh vinăt otează în personajele sale și o însoțire violetă palidă ră sare în lanterna lui... (Vol. cit. pag. 363).

Profund sensibil și atât de receptiv la valorile de artă ale teatrului idish din epocă, deși nu înțelegea limba, susținînd că „Intuițiile sînt suficiente” — admirația lui Arghezi va fi întreagă la reprezentarea piesei lui Ronetti-Roman. Sub titlul: *Astă seară, Manasse*, Arghezi scrie în ziarul „Seara” din 26 octombrie 1913: „E nevoie să fie ziua de astăzi însemnată cu o piatră albă... Sărbătoarea vine cu Manasse. Se joacă *Manasse*, în sfîrșit...”

Cu atât mai mare va fi însă mîhnirea lui cînd piesa e scoasă de pe afiș. Pana lui Arghezi se preschimbă atunci în bici de foc.

Marele poet și publicist scria cu amărăciune: „Sentimentul pe care îl încerci nu mai e revolta. O imensă scribă, o profundă osteneală, o dezamăgire totală... La ce mai poate folosi truda celor mai buni dintre noi?”

Apăruta articolelor despre teatru ale lui Tudor Arghezi, adunate în volum prin osrdia fiicei sale Mitzura Arghezi, care semnează bogatele note bibliografice, constituie un act de cultură și un eveniment editorial.

ANGHEL CORBEANU

Varia

ÎN TRADIȚIA CLASICISMULUI

La Köln a apărut o nouă ediție a operelor lui Joseph Roth, în patru volume, cu un studiu introductiv al cunoscutului prozator și critic Hermann Kesten, unul dintre prietenii lui Roth.

Prețuit îndeosebi pentru umanismul său și pentru „marea sa pasiune pentru adevăr și frumusețe” (Kesten), Roth s-a născut într-o familie tradiționalistă din Brody (Polonia) și a păstrat de-a lungul întregii vieți interesul pentru iudaism.

După ce hitleristii au preluat puterea, Roth — care se stabilise în Germania — a părăsit această țară, trăind mai întîi la Viena și Salzburg, apoi la Marsilia, Nisa, Amsterdam, Bruxelles, Zürich, dar mai ales la Paris, pînă în 1939, cînd a murit în condiții tragice, la 45 de ani.

Opera sa cuprinde nu mai puțin de 14 romane, afară de un mare număr de nuvele, eseuri și articole, care de tînd l-au consacrat, mai ales datorită stilului lîr lucid. Psiholog în tradiția lui Stendhal sau Dostoievski, Roth a fost puternic influențat de școala impresionistilor vienezi, mai ales de Hofmannsthal și Schnitzler. Sensibil la durerile lumii, Roth și-a îmbogățit opera cu bogate zăcăminte autobiografice. Regăsim tineretea sa solitară și atât de nefericită în cel mai cunoscut dintre romanele sale, *Iov* (1930), care înfățișează viața amară a unei familii de evrei răsăriteni. Aceleași arii tematice Roth i-a închinat volumul său de eseuri *Evrei în pribegie* (1927) și cartea (apărută postum, abia în 1966) *Profetul mut*.

Complet al piesei — reprezentată criticul Claudio Magris îl așază pe Roth în galeria clasicilor literaturii evreiești, alături de Șalom Alechem, I. L. Peretz, Șalom Aș. Născut și crescut în mediul care a dat literaturii pe Karl Emil Franzos, pe Agnon sau pe Manes Sperber, Joseph Roth are multe asemănări cu aceștia.

RĂSTURNARE DE SITUAȚII

Teatrul din Genevilliers (o suburbie a Parisului) reprezintă una dintre capodoperele lui Marlowe, Evreul din Malta, piesă mult discutată pentru mesajul ei. În adevăr, Vestita tragedie a evreului bogat din Malta — acesta este titlul complet al piesei — reprezentată pentru prima oară în 1589, înfățișează cucerirea insulei Malta de către turci și rolul hotărîtor jucat în acest eveniment de către un evreu.

Ce-i drept, Marlowe s-a inspirat dintr-un fapt autentic: în anul 1479 turcii au pus la cale un complot pentru a cuceri insula. Numai că dramaturgul a inversat realitatea: adevărul istoric este că acel complot a eșuat grație unui evreu, Josef Antonio Cohen.

Mulți dramaturgi dintre cei mai cunoscuți folosesc asemenea procedee, între alții și marele Shakespeare, care în Neguțatorul din Veneția ne-a dat un portret al lui Shylock exact invers față de personajul istoric, care nu era nici lacom de bani, nici crud.

ÎN SPIRIT ECUMENIC

Conceptul de putere în tradiția iudaică și creștină este titlul primei lucrări pe care o publică Consiliul Mondial al Bisericii în colaborare cu Comitetul Evreiesc Internațional pentru consultații interconfesionale. Cartea reprezintă rolul a șase ani de muncă a unor specialiști în iudaistică și în teologia creștină și înfățișează stadiul actual al colaborării dintre cele două importante religii monoteiste.

Fără a ascunde că printre membrii săi există numeroase divergențe de opinii, Consiliul Mondial afirmă intenția sa de a proceda la un cit mai bogat schimb de informații. De partea sa, Comitetul Evreiesc își manifestă dorința de a stabili contacte cit mai strînse cu Biserica creștină, mai ales cu aceea din lumea a treia.

Printre temele abordate, mai menționăm: vocația socială a individului, contradicția dintre „particularitate” și „particularism”, bazele dogmatice și metodice ale unei „comunități mondiale”, relațiile dintre universal și particular, actualitatea Bibliei etc.

Sculptura lui Simcha Schwarz

La galeria de artă „Lagard” din Buenos Aires s-a deschis expoziția retrospectivă de sculptură a lui Simcha Schwarz. Organizată de soția și colaboratoarea sa Ruth, expoziția s-a bucurat de succes în rîndul criticilor și colecționarilor de artă.

Cunoscut ca scriitor și animator cultural Simcha Schwarz a activat în țară pînă în 1936, apoi la Paris pînă în 1952 și în urmă, la Buenos Aires. Printre operele sale, cităm: monumentul luptătorilor evrei, *Extaz*, *Sacrificarea lui Ithak*, *Lupta lui Iaakov cu ingerul*, *Alef Beit*, *motive folclorice idish și românești*.

Presa argentiniană (*La Nacion*, *El Cronista*, *La Opinion* etc.) elogiază opera sculpturală a lui Simcha Schwarz care „folosește alfabetul evreic cu semne simbolice, prînd de în universul hasidic, evocă teme biblice și imagini ale copilăriei sale în România”. Alt critic remarcă: „Opera sa constituie un exemplu de artă majoră pentru care orice elogiu ar fi o limitare”.

În vederea expoziției ce se deschide curînd la Paris, Ruth Schwarz a alcătuit și editat un catalog ilustrat și a turnat un film color și sonor „Pentru a cunoaște opera lui Simcha Schwarz”.

Contribuții la istoria logicii

Recent a apărut „Istoria Logicii”, de prof. Anton Dumitriu, studiu laborios, complet al evoluției logicii de la origine pînă în zilele noastre. Într-unul din paragrafele lucrării se semnalează și contribuția evreilor de-a lungul vremurilor în dezvoltarea logicii și a filozofiei în general. În ordine cronologică, menționăm cîteva din gânditorii evrei citați de Anton Dumitriu, care au stimulat preocupările intelectuale ale Occidentului:

— Filon-Ebreul (13 î.e.n. — 54 e.n.), a cărui concepție bazată pe Biblie și pe Platon e componenta determinantă a neoplatonismului, care a continuat să se dezvolte pînă în sec. XV.

— Talmudul evreic se referă la Rabi Elisha, șef de școală în Cherar Aziz, în anul 3867 de la „zidirea lumii” (anul 106 e.n.), căruia i se atribuie formularea celor „13 sîlogisme rabinice”. Rabi Elisha e același care a efectuat prima necropsie, în sec. I.

— Isaac Ebreul (850—930) cu al său „Sefer Ha-Yesodot” (Cartea de-finițiilor), pune bazele neoplatonismului în filozofia evreică.

— Solomon Ibn Gabirol (latinizat Avicbron), îl găsim pe la 1050 în Spania, scriînd pe lîngă poezii și un tratat filozofic: „Fons Vitae” (Izvorul Vieții) de inspirație aristotelică și neoplatonizantă.

— Moses Maimonides (1135—1204), filozof și medic celebru, cel mai important gînditor evreu. A scris: „More nebulim” (Căldura celor care ezită) și „Vocabularium logică”, care rezumă doctrina logică a timpului, tot în spirit aristotelic.

— Levy Ben Gerson, denumit de latini Gersonide, îl găsim în plină activitate pe la 1350. Comentariile lui despre scrierile aristotelice au fost folosite de contemporanii lui în Occident.

După cum se vede, filozofii evrei, cunoscutorii profunzi ai filozofiei grecești, o transmit lumii latine în chintesența ei.

HARTA SANITARA A UNUI JUDET

Baza materială de tratament medical a județului Argeș s-a îmbogățit substanțial. La Pitești, de exemplu, s-a dat în folosință un spital modern cu 730 de paturi, cuplat cu policlinică și un centru stomatologic. La Brădet, un spital de recuperare prin tratamente balneo-fizioterapice. La Mălureni și în alte cîteva sate au fost construite dispensare.

În perioada imediat următoare se vor inaugura: la Pitești, un spital de copii cu 500 de paturi, cuplat cu policlinică și un spital-cămin cu 200 paturi pentru bolnavii irecuperabili; în orașele Cimpulung și Curtea de Argeș cîte un spital cu 430 de paturi.

O NOUA RAȘINA SINTETICA

La Combinatul chimic de la Borzești a început producția unui nou tip de rășină sintetică, utilizată la fabricarea articolelor tehnice din cauciuc, cărora le conferă o mare rezistență la șocuri.

TRACTORUL NR. 400.

Întreprinderea „7 Noiembrie” din Craiova a devenit a doua unitate din țară producătoare de tractoare. La un an de la prezentarea prototipului primului tractor fabricat la Craiova, întreprinderea a livrat beneficiarilor cel de-al 400-lea tractor. O mare parte dintre acestea au fost expediate la export.

SESIUNE ȘTIINȚIFICA

La București au avut loc lucrările celei de-a XI-a sesiuni științifice a Institutului de igienă și sănătate publică. Au fost prezentate comunicări privind influența unor factori de mediu asupra stării de sănătate a persoanelor din diferite profesii, din diverse medii geografice și de locuit. O altă temă s-a referit la igiena copiilor și tinerilor. Mai multe comunicări au fost consacrate medicinii muncii, îndeosebi în industria automatizării, în locuri de muncă cu temperatură ridicată, în industria ușoară etc.

NAVE ROMÂNEȘTI

Pe mările și oceanele lumii se află acum 96 de nave sub pavilion românesc. În portul Constanța au acostat, printre altele, mai multe mineraliere și petroliere românești care au adus diferite materiale din India, Iran, Malaya, Singapore și din alte țări ale lumii.

LUCRARE ȘTIINȚIFICA

Editura științifică și enciclopedică a pus la îndemina specialiștilor și a publicului larg „Dicționarul de istorie veche a României”. Lucrarea are ca subiect istoria României de la apariția omului în spațiul carpato-balcanic pînă la sfîrșitul secolului al X-lea.

Pentru cititorii străini, aceeași editură a tipărit versiunea franceză a lucrării „Istoria României în date”. Această lucrare a apărut, nu de mult, și în limba engleză.

În această clădire au fost judecați...

La Nürnberg, când conducătorii naziști au fost osîndiți

Căpeteniile naziste în boxă. — Crimele împotriva păcii și a umanității judecate pentru prima oară. — Antisemitismul și exterminarea evreilor — mijloc de pregătire a războiului.

43 de volume masive, legate în pinză albastră. Sînt de găsit în anumite biblioteci de stat de pe glob, dar nu sînt consultate decît rar, și doar de către specialiști. Alcătuiesc ele o enciclopedie? Într-un fel, da. Ea s-ar putea numi o enciclopedie a crimei, dar nu în înțelesul clasic definit de dreptul penal și legiuirile aferente de pretutindeni. În mii de pagini ale acestei enciclopedii se vorbește, pentru prima oară în literatura juridică de specialitate, de crimele de război și de cele contra umanității, săvîrșite de căpeteniile naziste și de subalternii lor pe teritoriul fostului Reich și în țările ocupate de armatele lor cotoptoare.

E lîmpește: ne referim la dosarul procesului de la Nürnberg al marilor criminali de război, de la judecarea și osîndirea cărora se împlinesc 30 de ani. Vîrsta unei generații, care, din fericire, nu are ca celelalte două ce o preced groaznicele amintiri lăstate de trăirea anilor negri al războiului. Nu s-ar putea afirma că această generație nu a aflat nimic despre cele petrecute în deceniul 1935—1945, de vreme ce literatura concentraționistă, cea memorialistică, scrierile istorice, documentele oficiale date publicității sau simpla cercetare a presei timpului oferă oricui un imens material lămuritor. Dar poate că nicăieri nu sînt ogîndite mai bine și mai convingător faptele, și nu apar mai vizibil înnovați făptașii decît din filele în care s-au consemnat, în limbajul reținut al instanței de judecată, dezbaterile celor 403 ședințe publice care au avut loc la Nürnberg, între 21 noiembrie 1945 și 2 octombrie 1946.

...conducătorii naziști în boxa acuzaților

Nouă veacuri de existență, dintre care al XV-lea și al XVI-lea i-au conferit o nepieritoare strălucire artistică legată mai ales de creația lui Albrecht Dürer și de cea a „maestrilor cîntăreți” în frunte cu Hans Sachs. Dar în același timp, Nürnbergul a simbolizat timp de secole politica de cuceriri a Sfîntului Imperiu Roman, întemeiat de dinastia Carolingiană. Începînd din anul 1356, potrivit Bulei de Aur dată de Carol al IV-lea, fiecare împărat era dator să convoace cel dintîi parlament al său la Nürnberg.

Hitler și compania au avut ambiția să se asocieze într-un fel acestei tradiții. Istoriografia hitleristă pretindea că istoria Germaniei a cunoscut trei imperii: Sfîntul Imperiu Roman, Cel de-al doilea Imperiu, întemeiat de Bismarck în 1871, și cel de-al III-lea, creat de Hitler „pentru o mie de ani”, dar desființat după numai un deceniu. Cam pe aceeași durată avea să fie Nürnbergul și capitala de paradă a hitlerismului. Hitler a ales mediievalul oraș bavarez ca sediu al demonstrațiilor de forță brută și intimidare intitulate „Congrese” ale NSDAP-ului (partidul național socialist), demonstrații de regulă încheiate în atmosfera tipic teutonică a defilării batalioanelor de asalt. Fîhrerul primea defilarea trupelor SA și SS după ce-i instigase cu cunoscutele sale violente oratorice.

Însfîșit, faima nazistă a orașului este legată și de așa-zisele Decrete de la Nürnberg, emise la 15 noiembrie 1935, prin care evreii erau scoși în afara legii, în virtutea „principiilor” discriminării rasiale ridicată la rangul de politică de stat. Iar ca un ultim semn de noblete, pe blazonul Nürnbergului, în citadela oficială a antisemitismului a fost gauleiter însuși Julius Streicher, zelosul militant al urei de rasă.

Cei peste 400.000 de locuitori ai frumosului oraș medieval bavarez au avut, în anii celui de-al doilea război mondial ocazia de a simți pe propria lor piele preferințele regimului hitlerist. În ziua de 2 ianuarie 1945, escadrile de avioane aliate (900 la număr), venind val după val, au lansat peste oraș un covor de un milion de bombe explozive și incendiare. Peste 100.000 de persoane au rămas fără adăpost, iar 2.000 și-au pierdut viața. Ceva mai tîrziu, la intrarea trupelor eliberatoare, burgul Meistersingerilor era de nerecunoscut. Pe numeroase străzi se înșirau grămăzile de ruine și scheletele unor clădiri și monumente dintre cele mai tipice pentru vechea arhitectură germană. Rămăse însă aproape neatinsă — să fi fost oare un semn al predestinării? — clădirea palatului de justiție.

Aici s-a desfășurat procesul celor 21 de principali criminali de război judecați de Tribunalul Militar Internațional pentru bestialitățile comise de hitleriști în perioada premergătoare dezlănțuirii celui de-al II-lea război mondial și în cursul războiului.

ACUZAREA ARE CUVÎNTUL

Patru capete de acuzare au fost formulate împotriva conducătorilor naziști aduși în fața instanței penale supreme: 1. Participarea în un complot în vederea unui război de agresiune; 2. Participarea la pregătirile, la dezlănțuirea și la conducerea unor războaie de agresiune; 3. Crime de război; 4. Crime împotriva umanității. În ce privește crimele de război, ele cuprind: violarea legilor și tradițiilor de război, asasinare sau tratament inuman, deportarea pentru muncă forțată sau în orice alt scop a populațiilor civile din teritoriile ocupate, asasinarea sau un tratament inuman al prizonierilor de război, executarea de ostacite, jefuirea bunurilor publice sau private, distrugerea fără motive a orașelor sau satelor etc. Crimele împotriva umanității imputate acuzaților din boxă erau: asasinarea, exterminarea, aducerea în stare

de sclavie, deportarea și orice alt act inuman comis împotriva oricărei populații civile, înainte sau în timp de război, precum și persecuții din motive politice, rasiale sau religioase...

În cele 11 luni cit a durat procesul s-au prezentat din partea acuzaților și de către apărare circa 6.000 de documente originale și acte oficiale, s-au audiat 116 martori, s-au citit depozitiile altor 143 de martori și rapoarte rezumînd conținutul a peste 200.000 de scrisori trimise tribunalului de tot atîția martori care nu s-au putut prezenta personal în instanță pentru a fi audiați.

Cum de reușiseră anchetorii să adune acele tone de documente acuzatoare depuse la proces pe masa tribunalului? A mărturisit-o colonelul Robert Storey, unul din anchetatori: în cursul înaintării armatelor aliate pe teritoriul german pe lîngă fiecare armată și formațiune militară subordonată a fost atașat personal militar specializat, avînd funcție de a descoperi și pune în siguranță documente, arhive, rapoarte și alte piese cuprinzînd informații asupra inamicului. Germanii conservau dosare voluminoase conținînd date precise. Ele au fost găsite la Cartierele generale ale armatelor, în clădiri oficiale și în alte locuri. Mai ales spre sfîrșitul războiului, unele documente au fost îngropate în pămînt, în mine de sare, sau ascunse în spatele unor pereți falși, precum și în alte numeroase locuri pe care naziștii le credeau sigure. De exemplu, corespondența personală a acuzatului Rosenberg, inclusiv corespondența sa cu partidul nazist, a fost găsită în spatele unui zid fals dintr-un vechi castel din Bavaria orientală: arhivele OKL, adică ale comandamentului suprem al aviației, condus de Goering, au fost găsite în diverse localități din Alpii bavezei. Documentele și arhivele inamice triate și examinate au format o masă cîntărind mai multe sute de tone. Piesele selecționate au fost transportate la Nürnberg.

RECHIZITORIUL PROCURORULUI-ȘEF JACKSON

Dezvoltîndu-și cel dintîi rechizitoriul introductiv, procurorul șef R. H. Jackson, care reprezenta Statele Unite (alături de colegii săi din Anglia, Franța și U.R.S.S.)

a menționat de la bun început că nu există nici un capitol din actul de acuzare care să nu poată fi dovedit cu probe indiscutabile. „Germanii în general — spunea el — culeg întotdeauna și păstrează cu meticulozitate documentele, iar acuzații împărtășeau și ei această pasiune a teutonilor de a șterne pe hîrtie în modul cel mai amănunțit toate acțiunile lor. Ei nu au fost lipsiți nici de vanitate și adeseori au fixat pe fotografii faptele și crimele lor. Vă vom prezenta propriile lor filme. Veți fi martorii crimelor lor și veți auzi glasurile acestor acuzați ca și cum, pe ecran, ei ar comite încăodată în fața dvs. unele dintre acele acțiuni care constituie o parte a complotului lor.”

Dezgustul pe care îl stîrnește și astăzi numai simpla amintire a numelor acuzatilor din acest proces nr. 1 al criminalilor de război naziști nu poate face ca, în această evocare a Nürnbergului justițiar, să evităm înșiruirea lor. Printre sinistrele figuri alinate în boxă după ierarhia rangurilor deținute de fiecare în angrenajele statului nazist se aflau: Hermann Goering, fostul șef suprem al SA între 1932—1945, președinte al Reichstagului, ministru al aerului și comandant suprem al Luftwaffe, membru al Consiliului secret al cabinetului și — last but not least — șef al Trului Industrial „Hermann Goeringwerke”; Joachim von Ribbentrop, fostul negustor de șampanie devenit consilier al lui Hitler pentru probleme de politică externă, iar ulterior ambasador la Londra și ministru de externe al Reichului; Ernst Kaltenbrunner, general SS, secretar de stat al siguranței austriece, iar mai tîrziu șeful serviciului central de siguranță al Reichului și adjunct direct al lui Himmler; Alfred Rosenberg, unul dintre fondatorii partidului nazist, „ideologul și teoreticianul” rasist al nazismului, ministru pentru teritoriile ocupate din est; feldmaresalul Wilhelm Keitel, fost șef al comandamentului forțelor armate și alții.

Să amintim apoi cît de mare a fost repretul unanim că, din grupul condamnaților la moarte, Goering a putut evita ștreangul, otrăvindu-se în celulă cu o fiolă de cianură de potasiu sustrasă vigilenței paznicilor. Borman a fost judecat în contumacie, deoarece nici până azi, după treizeci de ani nu a putut fi scos din biroul probabil sud-american în care s-a furișat după fuga din bunkerul fostei

cancelarii a Reichului. Abandonase acolo pe patronii săi Hitler și Goebbels, care se auto-osîndiseră sinucîndu-se. Himmler le urmasse exemplul cînd s-a văzut capturat după încercarea nereușită de a dispărea. Altă căpetenie sustrasă ștreangului, Robert Ley, înghițise și el otrava cu o lună înainte de începerea procesului. Știa la ce se poate aștepta și a vrut cu siguranță să evite dezvăluirile la care urma să asiste împreună cu ceilalți în cadrul dezbaterilor procesului.

UN RECHIZITORIUL PENTRU ISTORIE

A fost primul proces din istorie în care s-au judecat crime împotriva păcii generale și împotriva umanității. Relevînd cu toată seriozitatea răspunderea mare ce-i revenea în asemenea cazuri, în calitate sa de acuzator, procurorul șef a vorbit, în prima ședință, nu numai în auzul celor din incintă, ci a întregii omeniri. Vorbele sale au rămas consemnate cu adevărat pentru istorie: „Cinstea de a deschide primul proces în care se judecă crime împotriva păcii generale impune o mare răspundere. Crimele pe care urmează să le judecăm și să le pedepsim au fost atît de vădit premeditate, au fost comise cu atîta răutate și au avut consecințe atît de dezastruoase, încît civilizația nu poate tolera ignorarea lor, deoarece repetarea unor asemenea crime ar duce la pieirea ei...”

„Pe banca acuzaților stau 20 de oameni zdorbiți din punct de vedere moral. Vînovați de umilirea și asuprirea celor pe care i-au condus, aproape în egală măsură, ca și de suferințele celor pe care i-au atacat, ei sînt acum pentru todeauna lipsiți de posibilitatea de a mai săvîrși vreun rău.”

„E greu să descifrezi în înfățișarea acestor jalnici prizonieri semnele puterii cu ajutorul căreia, în calitate de leaderi naziști, au stăpînit cîndva o regiune însemnată a globului pămîntesc, semănînd groaza în rîndurile unei mari părți a populației sale. Soarta lor personală nu are însă prea mare importanță pentru omenire. Însemnătatea procesului de față este determinată de faptul că acești deținuți reprezintă forțe sinistre, care vor mai persista ascunse în lume multă vreme după ce trupurile lor se vor fi transformat în cenușe. Acești oameni sînt un simbol viu al urei de rasă, al teroarei și violenței, al aroganței și cruzimii generate de putere...”

PRICOANA ANTISEMITĂ

Toate crimele de care se făceau înovați acuzații din boxă erau calificabile penalicește drept crime cu premeditare. Deliberata lor punere la cale a început încă înainte de venirea la putere a partidului nazist, căci se găsește înscrisă și în programul său politic. Iată ce scria Julius Streicher în 1925: „Trebuie să începem deîndată acțiunea de exterminare a evreilor!”

Prin crearea statului totalitar în 1933, nucleul conducător în cap cu fîhrerul, dobîndea instrumentul necesar aplicării aceluia plan strategic la care se referea generalul Von Fritzsche cînd declara, în 1938: curînd după primul război mondial am ajuns la concluzia că, pentru ca Germania să devină din nou puternică, trebuie să cîștigăm victoria în trei bătălii — împotriva clasei muncitoare, a bisericii catolice și a evreilor.

În acea parte în care se referă tocmai la această a treia „bătălie”, rechizitoriul de la Nürnberg subliniază că dintre toate crimele săvîrșite de naziști, cele mai numeroase și mai bestiale sînt crimele împotriva evreilor. „Scopul nostru — spunea acuzatorul Jackson — este de a dovedi că a existat un plan de exterminare a întregului popor evreu, un plan pe care naziștii l-au aplicat cu fanatism. Exterminarea evreilor era un scop în sine, dar și un mijloc de pregătire a războiului de agresiune și trebuia să fie o lecție pentru popoarele învinse.”

Reproducînd o declarație a acuzatului Robert Ley, care arătase că „cea de-a doua armă secretă a Germaniei este antisemitismul, deoarece dacă el va fi înfăptuit sistematic; el va deveni o problemă de însemnătate generală, de care vor fi nevoite să țină seama toate popoarele”, procurorul Jackson releva în continuarea expunerii rechizitoriului: „Antisemitismul a fost denumit pe bună dreptate „laboratorul teroarei”. Ghetourile au fost întocdeauna locul unde se făceau primele încercări pentru verificarea diferitelor metode de reprimare. Proprietatea evreiască a fost prima supusă exproprierii, iar apoi măsuri similare au fost puse în aplicare pe scară largă și îndreptate de data aceasta chiar împotriva germanilor adversari ai nazismului, împotriva polonezilor, cehilor, francezilor și belgienilor. Exterminarea evreilor a servit și ca antrenament în vederea unor acțiuni asemănătoare împotriva polonezilor, sîrbilor și grecilor.” S.M.

CARNET

DOMNUL WEISSBUCH

Lăudată fie împrejurarea care m-a făcut să iau cunoștință de existența sa. Căci de data aceasta nu pe cărările clar-obscur ale trecutului mă duce gândul, ci spre acel oraș îndănean unde domnul Weissbuch își continuă existența de om modest și înțelept, primind și dăruind la rindul său darul cel mai ales cu puțință — dragostea.

E aici, printre noi, cu toată existența lui deschisă ca o carte, în care prietenii citesc povestea vieții sale, trăită cinstit și drept, ca alții dintre frații săi. O carte a omeniei, curajului de a trăi împăcat cu sine și cu lumea, suscitând gânduri și simțăminte înalte. Un om pentru toate timpurile, cum așa e domnul Weissbuch. Un om pe care îi e drag să-l cunoști și cunoscându-l simți nevoia să vorbești despre el prietenilor, să împarți cu ei bucuria de a-l fi cunoscut. Un om de omenie, care răspunde în jurul său bunătate așa cum lampa răspunde lumină.

Imprejurarea la care mă refer a fost o scrisoare însoțită a unei cititoare din Tg. Neamț, doamna Lidia Șerbu, neevreică, profesoară pensionară, pe care circumstanțele au făcut-o să locuiască departe de copii, cum ni se recomandă. Din curs îndemnatului inimii, d-na Șerbu ne-a scris, în dorința de a ne înfățișa pe „minunatul, bunul nostru prieten”. Pe domnul Weissbuch. Gestul mărturisim, ne-a mișcat și ni s-a părut de o aleasă frumusețe, care se răsună deopotrivă asupra subiectului și asupra semnatarei scrisorii.

Dar să-i dăm cuvîntul d-nei Șerbu.

„DL Weissbuch a fost prieten cu părinții mei, acum a rămas prietenul și înțeleptul sfătuitor al ficei mele, ginerelei mele, precum și al copiilor lor. Cine este acest om? Amănunte prea multe din viața sa nu aș putea da, căci nu le cunosc, deși sufletul îl cunosc ca și pe al meu... Știu că a jănit pe vremuri un magazin de mărunchiuri pe strada Domnească. Soția lui era mărunchică și la bătrînețe complet îndoită de spate, din cauza spondiloziei. Îi vedeam pe amîndoi trecînd pe stradă, el înduioșător de atent, ea mergînd cu pași mărunchi. Aceasta a fost cu ani în urmă. Acum ea odihnește sub o lespede, în cimitirul evreiesc. El vine des și stă mult la capătul ei...”

Dar în ce împrejurări l-a cunoscut corespondenta noastră pe d. Weissbuch și cum a devenit prietenul a trei ba chiar patru generații? Să-i dăm mai departe cuvîntul.

„Mama mea a fost poeta Alexandrina Scurtu. Cînd a căzut bolnavă, înaintea morții ei, ne aflam într-o situație precară. Pe atunci abia apăruseră antibioticele și nu se vindea decât la negru. Iar noi duceam lipsă de bani. Disperată, am intrat la primul cunoscut. S-a nimerit să fie prăvălia d-lui Weissbuch. Era pe seară. Cînd a auzit despre ce-i vorba, a tras zertarul și mi-a dat tot ce încasase în acea zi, fără să numere. În momentul acela, gestul său m-a uimit și mișcat adînc. Mai tîrziu, cînd l-am cunoscut mai bine, am înțeles că fusese un gest obișnuit, reflex al sufletului său generos...”

Episodul relatat s-a petrecut cu 26 de ani în urmă, și am sentimentul că e prea grăitor în sine spre a mai avea nevoie de vreun comentariu. De altfel, distinsa mea corespondentă atrage de cîteva ori atenția că d. Weissbuch este nu numai un om bun, ci și de o mare modestie, de aceea se împune să umblăm cu mînuși foarte fine, spre a nu-i răni sensibilitatea. Să ne supunem, dar, acestei nobile cerințe și să vedem ce s-a întimplat mai departe... S-a întimplat că această prietenie s-a extins asupra copiilor d-nei Șerbu și a copiilor copiilor lor, fiind pentru toți un izvor de curate bucurii.

„Aproape în fiecare duminică îi vizitează pe copiii mei și se simte bine lângă dînșii, deși două generații îi despart ca vîrstă. Lucrurile se petrec cam așa. Cînd soneria de la ușă sună scurt, timid, e semn că-i domnul Weissbuch. Toată casa se repede în întîmpinarea dumnealui; părinții, copiii chiar și căfelul și pisca. Și iată-l apărînd pe ușă: mărunchel, firav, cu o băcuță modestă pe cap, cu un trenchi cam uzat. Toată lumea vrea să-l ajute să se dezbrace. El se împotrivesc, la început: „Nu, n-am să stau mult; sînt doar în trecere... (Cum să fie în trecere, cînd vine tocmai din cealaltă parte a orașului?) În realitate, cu toții știu că va rămîne 2-3 ceasuri, sau chiar mai mult. Dar niciodată timpul nu ni se pare prea lung, cînd e cu noi. Atît de frumos povestește, atîta bun simț și înțelepciune e în tot ce spune... Niciodată nu vine cu vreun interes, niciodată cu mîna goală: „Iată, am adus ceva mic pentru copii...” „Ceva mic” e o cutie de bomboane, fie un pachetel de ciocolată, fie chiar un mic tort făcut de mîna sa. Căci trăind acum singur, le face singur pe toate. Și e tare mîndru cînd îi cerem cite o rețetă culinară...”

Oprim aici lectura scrisorii d-nei Șerbu, căci — repet — în nici un caz n-aș vrea să rănesc sensibilitatea nimănui. Să adaug doar că în încheiere d-na Șerbu scrie că pentru sufletul ei de mamă e un izvor de liniște și siguranță gîndul că în preajma copiilor ei se află un prieten sincer, bun și înțelept.

Nu, dragostea și grija maternă nu pot fi transferate, nici înlocuite. Nimeni și nimic nu poate înlocui pe mama. Dar mi se pare că greu se poate închipui un mai valoros atestat de umanitate decît o asemenea afirmație a unei mame.

Fiește, o viață de om este o viață de om și a crede că ea poate fi comprimată într-o scrisoare, un articol sau chiar roman este cum ai cere scoicii pe care valurile au aruncat-o la fîrm să-și redea nesfirșitul mării, mereu aceeași și alta în fiecare clipă. Dar așa cum un singur strop roșu, totuși, esența mării tot astfel, uneori, o vorbă, un gest, un act spontan, exprimă un om, o viață, mai bine decît sute de pagini de roman.

E ceea ce am simțit citînd scrisoarea sosită de la Tg. Neamț. Ea mi s-a părut revelatoare nu numai pentru un singur om iar cuprinsul ei — un vibrant și dublu mesaj de umanitate.

VICTOR RUSU

Distribuirea azimei de Pesah 5736

Comunitatea evreilor din București aduce la cunoștință că distribuția azimei și vinului ritual pentru Pesah 5736 se va face la următoarele centre: Sinagoga Malbim, str. Bravilor nr. 4; Sinagoga Mare, str. V. Adamache nr. 11; Sinagoga Aizic Ilie, intrarea Vinătorii nr. 13; Sinagoga Ajutorul, str. Andrei Birseanu nr. 8; Templul Esua Tova, str. Nikos Beloiannis nr. 9; Templul Voința, str. Taras Sevchenko nr. 7.

Centrele vor funcționa după următorul program: duminică 4 aprilie, orele 8-13; luni 5, marți 6 și miercuri 7 aprilie, orele 8-13 și 15-20; joi 8 aprilie, orele 7-20; vineri 9 aprilie, orele 7-14; duminică 11 aprilie, orele 7-19; luni 12 și marți 13 aprilie orele 7-20; miercuri 14 aprilie, orele 7-14.

Coreligionarii sînt invitați a-și ridica azima din timp, spre a evita aglomerația din ultimele zile.

INFORMAȚII

Sîmbătă 10 aprilie orele 10 dimineața, d. Șef rabin dr. Moses Rosen va rosti la sinagoga Malbim tradiționala predică de Săbat Hagadol.

Duminică 11 aprilie a.c. orele 17 la Sinagoga Mare din str. Vasile Adamache, în prezența Eminenței Sale d. Șef rabin dr. Moses Rosen și a celorlalți conducători ai Federației, va avea loc tradiționalul Seder al cursurilor de Talmud Toră din București.

Coreligionarii sînt invitați să ia parte.

În localul restaurantului ritual al Comunității mozaice a evreilor din București, str. Popa Soare nr. 18, va funcționa și în acest an un restaurant ritual (Kasher le-Pesah), unde vor putea lua masa în toate zilele de Pesah, începînd de la 14 aprilie (Erev Pesah), și pînă la 22 aprilie, cu sau fără plată, coreligionarii care se vor înscrie la timp.

În seriile de 14 și 15 aprilie se vor organiza mese tradiționale de Seder la care vor lua parte și conducătorii Federației Comunităților Evreiești și ai Comunității evreilor din București, în frunte cu Eminența Sa d. Șef rabin dr. Moses Rosen.

În prima seară de Pesah (14 aprilie) serviciul divin va începe la toate templele și sinagoge din București la ora 19.

La Templul coral, Eminența Sa d. Șef rabin dr. Moses Rosen va rosti în această seară la orele 19.30 predică festivă.

A doua seară de Pesah (15 aprilie) orele 18, șeful cultului mozaic va predica la Templul de rit spaniol (sefard) din str. Banu Mărăciine.

La Iași, Droboi, Botoșani, Bacău, Galați, Cluj Napoca, Oradea, Arad, Baia Mare și Timișoara vor funcționa și în acest an cantine ale comunităților din acele orașe, la care credincioșii vor putea lua masa rituală în toate cele 8 zile de Pesah.

Coreligionarii care doresc Șmira Matzot sînt rugați să se înscrie la comunitatea din care fac parte.

La centrul de carne cașer din str. Stîclari consumatori din București vor putea obține acest aliment pentru zilele de Pesah.

Nuntă de aur

În cadrul obștei din Brașov a fost sărbătorită nunta de aur a soților Malvina și Iosif Farkas. Conducerea și membrii comunității au adresat sincere felicitări sărbătoritorilor, însoțită de tradiționala urare Ad mea veesrim!

Soții Farkas sînt enoriași cunoscuți și respectați ai obștei din frumosul oraș de la poalele Timpei. Timp de peste trei decenii, d. Iosif Farkas a fost membru al conducerii comunității. Și acum venerabilul sărbătorit îndeplinește funcții de deservent de cult în cadrul templului și se interesează îndeaproape ca tăierea rituală și distribuția cărnil către credincioși să se facă în bune condițiuni.

IN MEMORIAM

În orașul Brcko din R.F.S. Iugoslavia, pe podul de peste riul Sava a fost fixată o placă memorială întru evocarea groazniciei crime comise în acest loc de către naziști în 1941, cînd un mare număr de evrei din Brcko și partizani au fost uciși și azvîrliți în rîu.

DECESE

În perioada 11-25 martie 1976 în cimitirele Comunității evreilor din București au fost înhumați:

Dan Sergiu Isidor (72 ani) str. Protopopescu 11; Weissberg Israel (89) Bd. Măgheru 2; Tobias Simion (Israel) (65); Küstinger Beti (92) Sf. Ion Nou 11; Levit Mendel (72) Bd. Duca 3; Laba Moise (61) Bărăției 37; Straussand Marcu (74) Tecuci 10; Tipches Iosif Leon (64) Zinelor 17; Alămaru Messingher Klara (74) Bd. Bălcescu 24; Aderca Iancu Iosif (85) Bd. 1 Mai 152; Bronstein Moise (85) Iuliu Barasch 13; Fractman Gherș (84) Doamnei 27-29; Sechter Jan (63) Bd. Dimitrov 59; Weiss Irina (92) Bizet 3; Tirulnic Șmil (75) Prisaca Dorjiei 16; Ferentz Estera (76) Stejarului 42; Leiba Carolina (60) Berzel 50 bis; Dr. Martin Rosen (55); Friedberg Rosa (75) Londra 18; Segal Willy (55) Logof. Tăut 83; Marcus Carolina (76) Fetitelor 10; Redler Bercu (51) Rovine 13.

Zdrobiți de durere, Roza, soție, Samuel și Marica, copii, cit și întreaga familie, anunță că au condus pe ultimul său drum pe cel care a fost cel mai scump, iubit și sincer soț și tată

MOISE SCHWARTZ

croitor — Botoșani

decedat la 5 martie 1976.

Fie în vezi binecuvîntată amintirea sa luminoasă!

Cu adînc durere, Frida și Filip Lupu, fiică și ginere, Ploiești, Lora și Beno Rubinstejn, fiică și ginere, Iași, Iosif Heller și Urseta, fiu și noră, Iași, dr. Abraham Heller și Zina, fiu și noră (U.R.S.S.), precum și restul familiei, nepoți și nepoate, anunță înctetarea din viață a dragii lor

HAIA HELLER

din Huși, în vîrstă de 87 ani

model de soție, mamă și bunică, înțeleapta noastră îndrumătoare în păstrarea tradițiilor noastre, a cinstei și omeniei.

Inhumarea a avut loc în ziua de 5 martie 1976, la Ploiești.

O lacrimă și un gînd plios pentru sufletul ei bun.

Ficele, fratele, ginerele, cumnata, nepoții, nepoatele, strănepoatele, familiile rudine și prietenii anunță cu cea mai adîncă durere înctetarea din viață a dragului și neuitatului lor

ȘMIL CEAPLIC

în vîrstă de 99 ani.

Inmormintarea a avut loc în ziua de 24 martie a.c.

Nume patronomic ale evreilor din România

(Urmare din pag. 1-a)

nu, Birlădeanu, Moldovan), ori diferite particularități legate de persoană (ex. Grosu, Lungu, Rosu, Surdu etc.). Influența austro-germană prin intermediul limbii idiş, contactul cu marile aglomerații evreiești din Polonia și Rusia, dar mai ales punerea onora din evrei sub protecția consulatelor străine cu sudii (pînă la înlăturarea sistemului Capitulațiilor) au făcut ca multe din aceste nume să fie traduse și redat prin echivalentul lor ebraic, german, polonez, rus, ex. Zarafu (rom) = Vechster (germ.) = Chaljon (ebr) din care probabil derivă numele cunoscutei familii sefarde Haljon.

Nu trebuie înțeles că aceste nume s-au format deodată, la o poruncă, ori în puterea unui decret. Ele s-au format în viața socială în relațiile de la individ, sau în cele cu statul. Cu mult înainte de secolul al XIX-lea, găsim în Moldova și Țara Românească însemnări documentare despre evrei care pe lângă numele tradiționale poartă diferite nume patronimice — de fapt mai mult porecle — unele arătînd profesia (ex. Postăvaru, Zarafu), domiciliul (ex. Foceșeanu, Botoșanschi), țara sau orașul de origine (ex. Toledano, Tedeschi, Vilner), sau, în fine, altele formate din cuvinte și denumiri ebraice, ca spre pildă acel Isac ben Beniamin Sor, om de încredere la curtea lui Ștefan cel Mare, ori acel medic Cohen, care a funcționat la curtea lui Vasile Lupu Voievod. Cu toate acestea, cei mai mulți evrei, la timpul respectiv, sînt menționați în documente numai prin prenumele personal, cu alăturarea particularității de neam (ex. Moise Evreul, Meletie Jidovul), fapt care atestă că numele patronimice nu erau încă generalizate.

Abia în secolul al XIX-lea, din necesități social-economice (dezvoltarea comerțului, sarcini fiscale, obligații militare etc.), folosirea numelor patronimice se generalizează la locuitorii țării, inclusiv la evrei. Așa fiind, în momentul etatizării stării civile, numele patronimice ale evreilor, autohton și sudiiți, s-au oficializat și în felul acesta Iacov ben Ithac alias Iacob sin Isac prin adăugirea unui sufix a devenit după caz Isăcescu, Isăceanu, Ițicosohn, Ițicovici, Izsák etc. Aceasta nu a dus însă la desființarea numerelor tradiționale evreiești, formate cu particula ben care își păstrează importanța lor în raporturile religioase, dar nu numai aici. Astfel se știe că Lazăr Șeianu își semna foiletoanele literare din ziarul „Fraternitatea” în anul 1885 cu numele său tradițional evreiesc Eliezer ben Moșe.

A doua sursă privește pe evrei sefarzi, statorniciți de multă vreme în Țările Române, după alungarea lor din Spania (1492) și Portugalia (1496). Acești evrei, veniți din imperiul otoman, au adus din Peninsula iberică multe din numele purtate acolo, precum și altele, dobîndite ulterior prin diferitele țări mediteraniene pe unde au trecut. Găsim la sefarzi nume

spaniole (ex. Alcalá, Behar), italiene (ex. Mitrani, Grassiani), arabe (ex. Aftalion, Alfandari), grecești (ex. Papo, Semo), turcești (ex. Medina, Nahmias etc.).

A treia sursă privește pe evrei așkenazi din centrul și răsăritul Europei, care au căpătat nume cu rezonanță germană, polonă, rusă, în urma introducerii stării civile în respectivele țări (legile imperiale austro-ungare din 1785; legea prusacă din 1812, statutul imperial țarist din 1804). O parte din aceștia s-au așezat în Moldova în secolele XVIII-lea și XIX-lea ca meșterugari și negustori, iar alții au venit în Oltenia, în perioada ocupației austriece (1718—1739) din aceleași motive. Dar cea mai mare parte din ei sînt cei care statornicii de secole în Transilvania, Țara Crișurilor, Banat, Maramureș, Bucovina, au căpătat apartenența română după primul război mondial, în urma unirii acestor provincii la România. Potrivit legislației austriece din 1785 evrei din imperiu au fost obligați să-și schimbe numele cu alte nume patronimice germane sau compuse, potrivit structurii limbii germane. Dar în ținuturile de răsărit ale imperiului, autoritățile locale, din considerente comerciale, au împărțit numele pe categorii, după semnificația cuvintelor componente, vindindu-le pe arginți sunători. Așa se explică faptul că unii au primit nume patronimice în compunerea cărora intră cuvinte alese ca Edel (nobil) Ehre (onoare), Krone (coroană), schön (frumos), süss (dulce), sau nume de metale nobile ca Gold (aur), Silber (argint) etc., ori de flori alese, Rose (trandafir) cu tot contegiul numerelor derivate din această frumoasă floare, iar în fine alții, nume compuse din cuvinte care de care mai ciudate, ca Pfeffer (Piper), Beutel (pungă), Pulver (praf), Schwanz (coadă) etc. O bună parte din ei au obținut, totuși, nume patronimice potrivit inelețnicirii lor ca spre pildă, Kaufmann (negustor), Drucker (tipograf), Hafner (olar), Binder (dogar) Tischler (timplar) etc., ori după localitatea de origine, urmată de particula er, frecventă la numele din această categorie, (ex. Dresdner, Prager, Schweizer, Wiener, Krakauer, etc.), sau după criterii fanteziste greu de descifrat.

În Rusia țaristă, după statutul din 1804, numele patronimice ale evreilor au fost formate potrivit structurii numerelor rusești din numele tatălui cu terminația vitc ori după modelul polonez sau ucrainian, dar și pe criteriul profesiei sau al locului de origine. În Transilvania, după formarea monarhiei dualiste (1867), începînd politica de maghiarizare, aceasta a influențat în unele cazuri și asupra numerelor patronimice ale naționalităților conlocuitoare, inclusiv ale evreilor. Apar astfel la evrei ardeleni nume ca Szabo (croitor), Kovács (fierar), Molnar (morar), Németh (neamț), Nagy (mare); Kohn devine Kömény, Deutsch devine Dömeny, Cohan se modifică în Kohangy etc.

GLOSAR IUDAIC

IAVNE

Oraș situat în cîmpia ce se întinde de-a lungul litoralului, unde rabi Iohan ben Zakai a reconstituit Sanhedrinul, după distrugerea templului.

La Iavne s-au concentrat înțelepții care au stat în fruntea poporului și l-au condus în răstimpul dintre războiul încheiat cu nimicirea templului și răscoala lui Bar Kohba (anul 132).

Atunci cînd rabi Iohan ben Zakai a fugit din Ierusalimul asediat și a fost adus în fața lui Vespasian, i-a cerut acestuia: „Acordă-mi Iavne cu înțelepții săi” (în sensul: acordă-mi permisiunea să reconstitui Sanhedrinul la Iavne, în locul Ierusalimului pe cale de a fi nimicît).

IOM TOV

(Literal: Zi bună)

Denumire generală pentru sărbătorile evreiești.

În seara ce precede sărbătoarea, sofa aprinde luminări rostind binecuvîntarea: „...pentru că ne-a sfințit prin preceptele sale și ne-a poruncit să aprindem luminări de sărbătoare.

Înțelepții din Eref Israel au statornicit pentru veșnicie ca în obstiile din răspîndire să fie întărită tradiția străbună, instituind în acest scop o zi de sărbătoare în plus, peste cea originară. La originea acestei tradiții a stat nevoia de a comunica ziua în care să se facă sfințirea lunii. Ea era stabilită prin depozitia făcută de martori oculari în fața Sanhedrinului. Intrucît exista riscul ca trimișii săi să nu ajungă la timp în toate comunitățile cu vestea respectivă, a fost adăugată încă o zi tuturor sărbătorilor, spre a se evita riscul profanării vreuneia. (sfințirea lunii se face după a 29-a sau a 30-a zi).

Acesta este explicația pentru ce în diaspora se sărbătorește cea de-a doua și a opta zi de Pesah, a doua zi de Șavuot, precum și ziua a doua și a nouă de Sucot.

Atunci cînd sărbătoarea cade într-o vineri, se face „rev tavșilin” în ajunul sărbătorii. Aceasta spre a se îngădui să se gătească bucatele pentru Șabat.

„IZKOR”

(Literal: Pomenească)

Denumirea rugăciunii de pomeneire a sufletelor celor decedați ce se rosteste în sinagogă de patru ori pe an: în ultima zi de Pesah, de Șavuot, Iom Kipur și Simhat Toră.

„Izkor” este primul cuvînt al rugăciunii care începe așa: „Pomenească Dumnezeu...”

Citiți în pagina a 12-a textul în limb ebraică.

SIMHA RAZ

Evreii din Timișoara, la începutul secolului al XVIII-lea

Intenția noastră de a cerceta documentele de arhivă privind trecutul comunității evreilor din Timișoara și alte localități ale Banatului a fost primită cu interes și simpatie. Conducerea bibliotecilor și ale fondurilor arhivistice din frumosul oraș bănățean ne-au pus la dispoziție numeroase documente originale, începînd cu 1716, anul instalării administrației austriece în Banat, după înlăturarea ocupației turcești.

Din filele îngăbenite ale documentelor scrise cu litere gotice bogat înflorate sau în latina vremii, precum și din lucrările păstrate în Biblioteca județeană Timiș, ca și la Biblioteca Comunității evreiești din localitate, se degajă imaginea Banatului și a Timișoarei din secolul al XVIII.

Să începem deci cu 1716. Ni se înfățișează un tablou sumbru. Un oraș în ruine, distrus de ocupația otomană ce a dăinuit peste un secol și jumătate și un îndelung asediu: iată situația, cînd armatele comandate de prințul Eugen de Savoia primesc capitularea garnizoanei turcești din Timișoara în frunte cu Mehmed-pasa, la 12 octombrie 1716. Banatul Timișoarei a fost declarat domeniul al Coroanei imperiale și încredințat unei administrații militare, subordonată Consiliului de război al Camerei aulice de la Viena. Guvernatorul era și Comandantul militar al Banatului, cu reședința la Timișoara. Primul guvernator a fost reputatul general Claudius Florimund Mercy.

În 1751 în Banat se introduce administrația civilă, iar în 1778 ținutul este încorporat administrației ungare, care a dăinuit pînă în 1918, cînd din voința poporului s-a unit cu România.

Prezența populației evreiești pe meleagurile acestea este confirmată și prin actul de capitulare al armatelor turcești. În punctul 7 al documentului, prințul de Savoia permitea plecarea liberă, după dorință, locuitorilor români, sîrbi, armeni și evrei găsiți în oraș, asigurînd celor ce ar vrea să plece dreptul de a-și lua cu ei întreaga avere.

Există însă mărturii care atestă prezența evreilor și înainte de anul 1716. Cea mai veche mențiune pe care am găsit-o într-o monografie istorică a județului Timiș amintește de un document din 1458, prin care se trece în proprietatea moșierului ungur Szilágyi Mihály „din motive de nesupunere”, avutul „familiei evreiești”, fără a se menționa însă numele acestei familii și nici în ce a constat nesupunerea incriminată.

O altă confirmare se află în cimitirul vechi din Timișoara, rîndul 31 stînga, la numărul 31: piatra funerară marcînd mormîntul vreauil spaniol Assael Azriel, decedat în 1636, originar din Salonic. Numele său arată că strămoșii i-au fost medici, chirurghi. În același cimitir se mai află trei descendenți ai acestei familii.

Grăitoare pentru prezența evreilor sînt și datele conscripției din 1739, în care se

menționează, lingă numele fiecărui locuitor evreu, de cînd domiciliază în oraș. Astfel, Mayer și Jacob Amigo, evrei de rit spaniol, locuiau aici de 34 de ani (deci din 1705) și erau născuți din părinți stabiliți în acest oraș.

Cu prilejul intrării trupelor austriece în Timișoara, în 1716, se aflau în oraș 12 familii de evrei sefarzi, însumînd în total 144 suflete. Curînd au început să se stabilească în Timișoara și în cîteva alte localități ale județului și familii de evrei aschenazi, parte din ei veniți din Boemia, Moravia, parte împreună cu coloniștii svabi. În primele decenii ale secolului XVIII-lea au existat două comunități separate: sefarză și aschenazită. Documentele de arhivă relevă că și conscripțiile anuale făcute de autorități înregistrează separat numărul membrilor fiecărei comunități.

Atitudinea administrației provinciale austriece față de evrei s-a materializat în primul rînd în ținerea unei evidente anuale, pe baza căreia se stabilea după criterii conjuncturale cine avea dreptul să rămîna și cine urma să fie expulzat. Obiectivul oficial era limitarea numărului evreilor din Banat. Din cercetarea și compararea a diverse documente reiese că acest obiectiv nu a fost riguros dus la îndeplinire, datorită de bună seamă rolului pe care evreii îl jucau în viața economică a ținutului.

Pentru a ilustra politica demografică față de evrei, ne vom referi la cîteva documente din deceniile IV și V ale secolului al XVIII-lea.

Generalul conte Hamilton din Viena, într-o scrisoare adresată Consilierului Neffzern, președintele Administrației Banatului, în 1736, își exprimă mirarea pentru faptul că numărul evreilor depășește cu mult cel aprobat. Dispune să fie expulzați cei ce nu au fost găsiți în Banat sub administrația generalului Mercy. O mențiune adăugată pe document specifică faptul că la cererea evreilor, ordinul nu a fost executat.

Conscripția din 1743 înregistrează un număr de 38 familii aschenazite și 53 familii sefarde cu 70 copii în orașul Timișoara, iar în mediul rural 11 familii cu 14 copii, stabiliți la Lugoj, Caransebeș, Aradul Nou, Sf. Petru și Palanca. Sînt menționate și două familii venite în 1743 de la Craiova la Timișoara și anume: Aron Beniamin și Josef Juda.

O dispoziție a Administrației provinciale către Magistratura orașului Timișoara, tot din 1743, împărțea evreii în două categorii: cei veniți în 1736 și cei veniți de la începutul anului 1737, aceștia din urmă fiind obligați să plece pînă la 1 octombrie. Ordinul de expulzare îi specifică în mod deosebit pe cei veniți din Belgrad „care s-au bucurat de ospitalitatea fără contribuție.”

În acest context menționăm o scrisoare de recomandare datată 12 februarie 1739, a guvernatorului austriac al regatului Serbiei, Georg Olivier conte de Wallis, din care cităm: *Intrucît evreimea spaniolă s-a dovedit întotdeauna a fi foarte credincioasă și a adus servicii importante... și cu prilejul evacuării Belgradului trebuie să plece în altă parte pentru a se stabili îndeosebi în Timișoara, pentru continuarea activității și a comerțului, mi s-au adresat mie, solicitîndu-mi protecția... Cer tuturora aflîndu-se în subordonarea Comandantului meu să acorde susținutei evreimi spaniole tot sprijinul, de asemenea și la Timișoara nu numai pentru a se stabili, dar și pentru a-și putea exercita activitatea comercială.* Se pare că evreii menționați în această scrisoare sînt tocmai cei arătați în ordinul de expulzare citat mai înainte.

O circulară din aprilie 1745 referindu-se la acțiunea de expulzare prevede că acei evrei care sînt pregătiți de plecare să fie lăsați să părăsească Banatul, dar cei care refuză, să nu fie silii la aceasta. Circulara se referea la un ordin anterior prin care s-a prevăzut expulzarea a 11 familii sefarzi (între care și Josef Juda din Craiova) și 11 familii aschenazite.

O circulară din 1746 dispune să se aplice în orice condiții expulzarea celor vizați pînă la data de 1 mai. În acest an lista expulzaților cuprindea 35 familii de evrei aschenazite și 6 familii de evrei sefarzi.

Documente stau mărturie cu privire la alte mijloace folosite pentru limitarea populației evreiești din regiune. O cerere a lui Jacob Kohn din Petrovaradin, de pildă, se referea la aprobarea stabilirii sale în Banat „în locul” decedatului Moi-

COMUNITATE

Un ziar evreiesc elvețian anunță că comunitatea din Lausanne, care numără 500 de membri va construi un imobil pentru instalarea sediului comunitar.

Prezența evreilor în acest oraș este semnalată din 1408, cînd 9 familii evreiești au fost autorizate să locuiască aci, garantîndu-li-se dreptul de a practica propriile rituri religioase. Mai tîrziu, pînă în secolul al XVIII-lea, rezidența la Lausanne a fost interzisă evreilor. Comunitatea a fost înființată în 1865, însă membrilor ei nu li s-a acordat cetățenia decît în 1891. Sinagoga a fost consacrată în 1912. În cursul războiului, comunitatea a depus eforturi pentru ajutorarea refugiaților victime ale nazismului.

(Continuare în pag. VII-a)

În loc de post-cronică de Purim

(Uemare din pag. 1-a)

puteau cel din Iași, orașul în care, exact acum un secol, în grădina intrată în legenda a „Pomului verde”, Goldfaden cu „actorii” săi au prezentat primul spectacol în limba idiş, rămâne mai presjos? La această întrebare d. dr. Simon Kaufman, președintele comunității și membrii săi au știut să dea răspunsul cel mai inspirat. Cursanții de acolo, îndrumați de d. rabin Dauber, au pregătit și ei un program frumos, corul dirijat de d. Gott, cîntecul vesele de Purim. Generoși, cei de la Iași au împărțit bucuria lor cu coreligionarii din Bacău și Piatra Neamț, unde s-au deplasat spre a le oferi cîte un spectacol. Succesul a fost deplin.

De altfel, nevoia de a împărți cu cit mai mulți bucuria acestei duble sărbători a caracterizat acest Purim al anului 5736. Din această năzuință laudabilă s-a născut ideea ca programul pregătit de obștea din București să fie prezentat — și încă în „avanpremieră” — la comunitățile din Galați și Brăila. Acest lucru s-a făcut în ziua de 14 martie a.c. și a constituit un eveniment de neuitat pentru aceste obști de la Dunăre. Aproape toți enoriașii au luat parte, în ambele comunități, la sărbătorire. Eminența Sa și d-na dr. Rosen au ființat să fie și cu acest sericic prilej în mijlocul enoriașilor, ceea ce a conferit o mai înaltă dimensiune sărbătorii. Predicile roșite de păstorul nostru spiritual, programul artistic susținut după aceea de cursanții și actorii veniți de la București, au încălzit inimile. A fost un mișcător și original solhămunas, dar de Purim oferit tuturor coreligionarilor din aceste orase.

Foarte reușite au fost și sărbătorirea din acest an în comunitățile din Brașov, al cărui președinte, d. ing. Sami Lebovici, a dovedit și cu acest prilej un numai aptitudin de bun organizator, ci și artistice, la fel la Dorohoi, unde eristă un admirabil cor, dirijat de d. prof. Butnariu; Timișoara, unde sărbătorirea s-a făcut sub îndrumarea d-lui prim-rabin dr. Ernest Neumann... Și ca de obicei, enumerarea noastră este incompletă, ceea ce ne îndeamnă să cerem de pe acum iertare comunităților omise. Dar, ca de obicei, activitatea comunităților noastre a fost și acum amplă, bogată, cu nepuțință de redată în întregime în cuprinsul limitat al unei cronici. Ceea ce, la urma urmel, este un lucru care trebuie să ne bucură, nicidecum să supere...

Dar să revenim la București unde se află cea mai mare comunitate evrească. Am arătat la început că suflul sărbătoririi au fost cursanții de la Talmud Tora. Am amintit și de contribuția minunată a unor scriitori și compozitori. E cazul să adăugăm că și actorii de limbă idiş au simțit că nu trebuie să stea deoparte. În definitiv, nu sînt ei urmașii direcți ai celor de la „Pomul verde”, nepoții și strănepoții lui Avram Goldfaden? Și iată că un grup de actori de la T.E.S. — dintre cei mai tineri, mai talentați — s-a alăturat cu bucurie și entuziasm, dărînd sărbătoririi întreg talentul și măiestria lor. Să le scriem numele aici cu majuscule: CAROL MARCOVICI, animatorul, regizorul, mai bine spus suflul artistic al spectacolului; TRICY ABRAMOVICI, BEBE BERCOVICI, SAMI GODRICH (cu cei doi copii ai săi, într-o savuroasă scenetă „Purim la Dorohoi”), RUDI ROSENFELD. Ei nu au jucat numai în acest spectacol sul-generis, ci au scris texte, au regizat, au improvizat — într-un cuvînt au dovedit că păstrează vie și nealterată tradiția goldfadeneană. Căci, se știe, Avram Goldfaden a fost deopotrivă actor, regizor, compozitor, teatral și a făcut încă alte o sută de treburi legate de scenă. Să le adresăm, dar, și pe această cale acestor admirabili urmași ai cătorului teatrului evreiesc nu numai mulțumirile ci și admirația noastră. Bravo Tricy, bravo Carol, bravo Bebe, Rudi și Sami!

Care a fost momentul culminant al

sărbătoririi? Greu, foarte greu de răspuns la această întrebare. Mai ales de mine, care am asistat atît la seara de neuitat, unică în felul ei, de la Templul coral, cit și la cea de la restaurantul ritual. Fiecare a fost unică în felul ei.

Ce ar fi spus Goldfaden dacă ar fi putut vedea mulțimea de coreligionari veniți să la parte la citirea Meghilei iar apoi urmîrind cu sufletul la gură, cu emoție și bucurie, minunatul program, alcătuit din texte sprintene, pe teme din Meghila, cîntecul vesele și mai puțin vesele — așa cum e și această sărbătoare — interpretate de corul și formația muzicală „Menora”? Ce ar fi spus dacă l-ar fi văzut pe actorul Sami Godrich, pe Marcel și pe sora acestuia interpretînd, în autentic spirit goldfadenean, acea scenetă de Purim? Ce ar fi spus dacă l-ar fi putut vedea și asculta pe Carol Marcovici, cîntînd și declamînd cum numai el știe? Sînt sigur, lui Goldfaden l-ar fi plăcut această seară, s-ar fi alăturat și el publicului care aplauda îndelung de fiecare dată... Sau, poate, bătrînul Goldfaden și-ar fi sters discret o lacrimă, de bucurie și emoție, vîzînd și auzînd toate acestea, auzîndu-le pe Iolanda Labiș și pe Dana Marcu cîntînd vechile cîntecuri. Vechile cîntecuri... Dar cit de mișcat ar fi fost Goldfaden dacă ar fi auzit „Decalogul”, compus de Alex. Mandy și interpretat atît de strălucit de Dana Marcu, sau „Ierusalaim”, de același inepuizabil compozitor, interpretat emoționat și emoționant de Carol Marcovici!

Da, a fost o seară de neuitat la Templul coral, de care ne amintim și ne vom aminti încă multă vreme cu aceeași emoție pe care am resimțit-o atunci. Dar seara de la restaurantul ritual? După părerea unanimă a celor de față — și în public se aflau mulți oameni de meserie — compozitori, artiști, scriitori — ea s-a desfășurat la un înalt nivel spiritual și artistic, în spiritul celei mai autentice tradiții ale obștei noastre și ale iudaismului.

La această sărbătoare a binevoit să fie de față d. Gheorghe Nenciu, conducătorul Departamentului Cultelor. În cuvîntul rostit cu acest prilej, Eminența Sa d. Șef rabin dr. Moses Rosen a arătat că această prezență subliniază deplina libertate religioasă din țară, de care ne bucurăm alături de celelalte culte. Eminența Sa a stăruit de asemenea asupra faptului că obștea evrească din România sărbătorește centenarul Goldfaden și în cadrul seriei de Purim, căci acesta este izvorul teatrului evreiesc.

Sărbătorirea propriu-zisă a fost o escaladă de artă, fantezie și voie bună, totul de calitate și la un înalt nivel. Programul a ființat peste trei ore și totuși nimeni din sală nu a simțit cînd a trecut timpul, ceea ce este cit se poate de semnificativ. Pe scenă s-au perindat artiști-amatori, adică minunații cursanți de la Talmud Tora și actori profesioniști de renume, într-o admirabilă unitate. Ei au acut parte de un excelent acompaniament muzical, la care au contribuit, rînd pe rînd, formația „Menora”, cea dirijată de d. Fromy Moreno, apoi, la pian, de către maestrul H. Mălleanu (la o compoziție proprie), Gicu Kosler, V. Scolnik, Tudor Negulescu.

Programul pregătit a fost generos și cu talent completat de către unii dintre invitați, sau, cum s-a spus într-unul din cuplete, de către cursanții „Astăseară prin miracol / sala face parte din spectacol”. Și cum putea fi altfel, cînd printre spectatori se afla N. Stroe cu „mishpaħa” sa, Alexandru Mandy, violonistul Avi Abramovici, actorul Florin Piersic. Acesta din urmă nu s-a produs propriu zis, ci doar a împărțit impresiile din recentul turneu în Israel. Dar cu cit talent, cu cită dragoste, cu cită forță și finețe totodată! Să ne mirăm dar că mulți au considerat această apariție drept momentul culminant al seriei? Dar mai bine să nu

ierarhizăm, ca să nu greșim și, mai ales, să nu nedreptățim pe nimeni. Căci toți au contribuit cu dragoste, talent și entuziasm la acest eveniment atît de încercat de semnificații.

Tuturor — calde felicitări și toate mulțumirile.

În comunitățile din țară

IAȘI. — Conducerea comunității evreilor din Iași nu s-a limitat la pregătirea unui frumos program pentru coreligionarii din oraș, ci s-a gîndit și la cei din comunitățile învecinate. Duminică 14 martie a.c. corul cursului de Talmud Tora dirijat de d. Izu Gott s-a deplasat la Bacău și Piatra Neamț, unde a prezentat un concert de cîntecuri religioase și folclorice. Duminică următoare a repetat concertul în comunitățile evreiesc din Dorohoi, Botosani, Hirău și Rădăuți.

În toate aceste comunități, d. dr. Simon Kaufman, președintele comunității din Iași, a conferențiat despre semnificația sărbătorii de Purim iar d. I. Kara despre folclorul evreiesc.

ORADEA. — Serbarea de Purim a fost pregătită cu dragoste de cursanții de Talmud Tora. Conducerea comunității s-a îngrijit ca enoriașilor bătrîni sau bolnavi să li se trimită la domiciliu tradiționalul solhămunes, constînd din alimente și prăjituri.

CRAIOVA. — Festivitatea a avut loc la templu, după citirea Meghilei. Consilierul comunității, d. G. Mandelbaum, a înfățișat semnificația sărbătorii. Enoriași au fost serviți cu humănțas.

BRAȘOV. — Președintele Comunității, d. ing. Sami Lebovici, a vorbit despre semnificația zilei. Programul a fost susținut de corul Talmud Torei și de formația muzicală dirijată de d. prof. Horia Herscovici. În localul restaurantului ritual în curs de amenajare enoriașii au luat parte la o reuniune sărbătorească.

VATRA DORNEI. — Serbarea a avut loc la sinagoga Vijnițer. Expunerea a fost făcută de d. Josef Margulies, președintele comunității. S-au servit tradiționale prăjituri.

Secvențe din filmul Purimului 5736. — 1. „Purim la Dorohoi”, scenetă interpretată de familia Godrich 2. actorii Tricy Abramovici și Bebe Bereovici 3. Alo, aici... Eugen și N. Stroe 4. Avy Abramovici execută o melodie hasidică 5. Formația muzicală a comunității din Brașov 6. Carol Marcovici interpretînd o melodie de Al. Mandy 7. Iolanda Labiș 8. Dana Marcu 9. ...și ...Florin Piersic! 10. Corul dirijat de d. V. Scolnik.

Comunități evreiești din lume

CĂLĂTORIE ÎN IRAN ȘI TURCIA

Irene Blayzor Lurie, scriitoare cunoscută mai ales prin descrierea călătoriilor făcute în aproape întreaga lume, publică într-un recent număr al revistei „Hadassah” o relatare plină de pitoresc despre obștile evreiești din Iran și Turcia.

Reproducem pasaje din acest articol.

Iran și Turcia, țări atractive prin minunate priveliști, monumente istorice de mare valoare și străvechi obști evreiești, atrag un însemnat număr de vizitatori. În Iran trăiesc cam 75.000 de evrei iar în Turcia circa 20.000.

Comunitatea evreiască din Iran datează de peste 2.500 de ani de la distrugerea primului Templu de către Nabucadnetar și de la exilul babilonian, în anul 586 î.e.n. 50 de ani mai târziu Cyrus cel mare, cucerind Babilonia, a permis evreilor să se reîntoarcă la Ierusalim și să reconstruiască Templul. O importanță și înfloritoare comunitate evreiască a rămas însă în Iran, menținând legăturile cu Ierusalimul, cu care se întrecea în dezvoltare culturală.

După cucerirea Persiei de către arabi, în secolul al VII-lea e.n. evreii au cunoscut o renaștere culturală, mulți dintre ei devenind medici proeminenți, alții contribuind la dezvoltarea legăturilor comerciale cu Europa și India. Dar începând din secolul al XI-lea și până în epocile moderne, comunitatea evreiască a avut multe de îndurat, începând cu obligativitatea convertirii la islamism și culminând cu izolarea în ghetourile fetide — mahalles. Calvarul lor nu a încetat decât în anul 1921, când generalul Reza Khan, tatăl actualului șah, a preluat puterea. În străduința sa de modernizare și dezvoltare a țării, a desființat și ghetourile. În ultimele decenii, grație dezvoltării economice a țării și obștei evreiască și-a ameliorat mult situația. Pentru a ilustra deosebirea dintre situația actuală și trecut este suficient să cităm un singur paragraf dintr-un raport al lui Joint Distribution Committee de acum două decenii prin care se arată că „La Teheran circa 10.000 evrei trăiau într-o „mahalle” cu străzi și fundături atît de strîmte că lumina zilei nu pătrundea prin ele. Viața în căsuțele mîșere și igrasioase care adăposteau cîte 18—20 persoane era penibil de grea. O baltă descoperită, conectată la canalul comun de la marginea străzii era unica sursă de apă. Și cum aceeași apă servea la băut, spălat și baie, bolile făceau ravagii, îndeosebi malarie, febra tifoidă, tifosul și trahoma. În mahalalele din Ispahan, Șiraz și alte orașe mai mici, situația era și mai grea.

...Și ce deosebire între trecut și situația actuală! Astăzi obștei din Iran e prosperă, membrii săi duc o viață civilizată. Ei și-au organizat instituții de cult, școli, spitale, grădinițe de copii etc. În vechiul ghetto nu mai trăiesc decât circa 1.000 de evrei. Străduțele întortocheate își păstrează pitorescul de altă dată — minus mizeria. În colțul unei străduțe zărești măcelăria cu carne kaser, iar peste drum, strălucind în culori vii, fructele și legumele pe care zarzavagiul le oferă trecătorului. Dar sinagoga, amplasată într-o curte îngrădită cu cită dragoste și grijă este întreținută!

Președintele obștei evreiești din Teheran este D. Moussa Kermanian, deputat în parlamentul iranian.

Escala următoare a fost la Ispahan. O poezie în adevăratul înțeles al cuvîntului. Orașul, înființat acum 2.000 de ani, a devenit în secolele XVII și XVIII inima Persiei islamice, șahul Abbas cel Mare ridicînd-o la rangul de capitală. Tot din acea epocă datează și cele două moschei socotite cele mai frumoase din lume, apoi palatul imperial și grădina care rivalizează în frumusețe cu Versailles-ul. La capătul cel mai îndepărtat al pieței zărești „bazarul acoperit”, un furnicar de străzi, ateliere și magazine în care faimoși meșteșugari din Ispahan expun rafinate obiecte încrustate din alamă, argint sau turcoaze.

Un pelerinaj la cimitirul evreiesc, situat la 12 mile de Ispahan, ne conduce la mormintul pe care tradiția locală îl consideră al Șerei bat Așer — nepoata lui Jacob (Geneza 46 : 16). Mormintul se află în cimitirul din afara orașului. Edificiul poartă evidența nenumăratelor pelerinaje făcute aci. Piatra tomбалă este înegrită de nenumărate lumînări aprinse de turiști și ca să ajungi pînă la ea trebuie să te strecoari prin tunele scunde, săpate în pereți.

Seara tîrziu urmează întoarcerea la Ispahan și zborul la Șiraz, cetatea trandafirilor și a poezilor. Și aici găsim o mică și prosperă comunitate evreiască. Sinagoga și școala evreiască denotă buna stare a membrilor obștei.

Orașul constituie și punctul de plecare spre ruinele orașului Persepolis, înființat de Darius cel mare în secolul VI î.e.n. Era orașul sfînt, plin de palate și temple, locu unde împărații persani primeau tributul de la statele vasale imensului imperiu ce se întindea din Africa și pînă în Asia centrală. Grație cliimei uscate Persepolis s-a conservat minunat.

Nu departe se află orașul Hamadan, unde de asemenea se află o veche comunitate evreiască. Monumentul cel mai de seamă este cimitirul, căci aici tradiția afirmă că se află mormintele lui Mordehai și Ester, cele două personaje centrale ale dramei de Purim.

În continuare, autoarea relatează despre vizita în Turcia, prima etapă fiind Istanbul.

Am găsit ușor sinagoga, care se afla situată în forfoata unei străzi comerciale, înconjurată de magazine alimentare și piețe de zarzavat. De afară părea mică. Dar ce surpriză cînd am pătruns înăuntru! Un impozant templu sefarad cu un ușor amestec askenazit, adică reprezentarea exactă a evreimii din Istanbul. Șamesul ne-a îndreptat către birourile Șef rabinului. Într-o stradă aproape pustie în spatele unui zid înalt, o clădire de patru etaje. La primul etaj, sediul consiliului comunității. La etajul doi și trei alte instituții comunitare iar la ultimul etaj sediul rabinului șef și al Bet Dinului.

De la Istanbul drumul ne-a purtat la Izmir (numit înainte Smirna) orașul unde a văzut lumina zilei falsul Mesia Sabetai Zwi. Am vizitat vechile orașe grecești, în care altă dată își aveau sălășii importante comunități evreiești. La Sardis am vizitat o sinagogă care în ghidul turistic este trecută ca cea mai veche din lume. La Efes ni s-a spus că recent, cu ocazia unor cercetări arheologice, a fost descoperită altă sinagogă, pe cale de a fi scoasă la lumină.

Purim 5736... În Templul coral din București

Acum 90 de ani

• **RABINUL doctor M. Gaster** a fost chemat să ocupe catedra de literatură română și slavică de la Universitatea din Oxford (Anglia). Domnia-sa a primii bucuross această însărcinare, studiul literaturii române fiind obiectul său de predicție.

• **DOMNUL Salomon Rafailovici** a luat inițiativa organizării unui bal în sala Bossel din București, pentru a veni în ajutorul unei fete sărmene de măritat.

• **A APARUT numărul 1 din Revista Israelită, redactată de rabinul dr. M. Beck.** Prima serie va apărea pînă la 15 decembrie 1892, a doua serie va apărea cu începere de la 1 ianuarie 1908. A fost o revistă deosebit de prețuită, dovadă e și durabilitatea ei, excepție în acele vremuri. Desprindem, din „Programa noastră”, publicată în primul număr: „Revista Israelită vrea să fie înainte de toate un repertoriu de informații și de instrucțiune. Ea va trata chestiunile privitoare la cultul mozaic, la așezămintele noastre de învățămînt și de binefacere și va încuraja toate faptele caritabile și patriotice, arătînd la fiecare ocazie că acestea din urmă contribuie să dobîndim deplina egalitate politică și socială... Revista va îndemna pe coreligionarii noștri la progres civil, îi va încuraja la săvîrșirea de fapte patriotice și în modul acesta va contribui ca evreii, devenind din zi în zi mai capabili, mai folositori și mai devotați patriei comune, să ciștige și mai multe titluri la egalitatea lor politică și civilă”.

• **AL DOILEA bal al Societății Caraghioșilor, mascat și costumat, dat de astădată în sala Dacia, a avut ca și cel dintîi, din sala Thalia — Jignița, „cel mai brillant succes”.**

• **SOCIETATEA damelor israelite din Iași, condusă de onorabila doamnă Ad. Neuschotz, a dat un bal în folosul școlii de fete și pentru a procura haine copiilor sărmăni.**

• **TOT LA IAȘI, în cadrul unui concert public în sala Amicii artelor, domnișoara Cleopatra Marcus „excelenta pianistă, fu așa de aplaudată în mijlocul piesei Impromptu de Schubert, încît fu nevoită a o întrerupe și a începe din nou. Au urmat aplauzele frenetice ale publicului fermecat”.**

• **SOCIETATEA Ezra Betzaroth din București va de un bal în seara de 9 martie (Purim) pentru a aduna fondurile necesare spre a distribui de Pesah, mănot pentru nevoiași. Retardarii sînt sfătuiți să-și procure de îndată ultimele bilete, spre a fi de folos și spre a se amuza în același timp.**

• **DUPĂ MODELUL Societății de studii iudaice de la Paris, s-a format și la Berlin o societate care toată iarna „a regalat pe membrii săi cu conferințe ținute de savanți**

distinși”. Cea mai recentă conferință a fost cea ținută de dr. Berliner, profesor la Seminarul local: Cele din urmă zile ale ghetoului din Roma, pe care o rezumăm mai jos.

Numele ghetto a apărut prima oară la Veneția în 1516, cînd evreii locali au fost îngrămădiți într-un cartier numit Ghetto. La Roma, evreii au fost și ei conșternați într-un cartier anume, pe malul Tiburului și obligați să poarte o pălărie de o formă deosebită. Abia sub Papa Piu IX soarta evreilor s-a îmbunătățit: Tiburul revărsîndu-se, Papa le-a permis să se mute în celelalte cartiere. Revoluția din 1848 a suprimat ghetoul dar în scurtă vreme evreii au fost din nou adunați în ghetto. „Cei 4.800 evrei din Koma trebuiră să aștepte lovitura din septembrie 1870 pentru a vedea cum cad porțile ghetoului fără a se mai ridica” („Archives Israélites”). Comunitatea evreilor din Roma „se făcea cu omenie de seamă”, cum au fost Kalyonimos ben Sabbatai, halahist, Iechiel ben Abraham, lexicograf (autorul unui monumental lexicon talmudic), poetul Emanuel de Zarfati, medicul Papei Iuliu III etc.

• **ACADEMIA FRANCEZA a călcat pentru prima dată indicațiile întemeietorului ei, cardinalul de Richelieu, și a admis în rîndurile sale un evreu, Ludovic Halévy, a cărui primire a avut loc la 18 februarie 1886. Autor dramatic și romancier, e cunoscut mai ales ca autor de librete de operă și operetă, în colaborare cu Meilhac: Orfeu în infern, Frumoasa Elena, Viața pariziană, Perichola, Hoții, Carmen.**

Ludovic Halévy a fost fiul poetului, scriitorului, autorului dramatic Léon Halévy, care a publicat, între altele, un Rezumat al istoriei evreilor antici (1827) și un Rezumat al istoriei evreilor moderni (1828).

Fratele lui Léon Halévy, Jacques-Fromental-Élie a fost compozitor, autorul a numeroase opere, balet, cantate, între care opera Ebreca (1835) a constituit un triumf. Elev al lui Cherubini, profesor al lui Gounod și Bizet, J. F. E. Halévy a avut un rol însemnat în dezvoltarea stilului „grand opéra”.

• **Templul protestant Sf. August, din Londra, a început a face serviciul religios în limba ebraică.**

• **ÎN NUMARUL din 21 februarie 1886 al gazetei Vocea Dreptății, Emil I. Critzmann consacra un articol unei tinere poete Charlotta Silberstein (născută Maersohn, la R. Vilcea, în 1860) decedată la 11 februarie, în vîrstă de 26 de ani. A scris versuri, nuvele și o comedie într-un act, Femeia doctor. O boală incurabilă a fîntuit-o timp de doi ani în pat, apoi a ucis-o, înainte ca ea să-și fi putut arăta măsura talentului.**

Evreii din Timișoara în secolul al XVIII-lea

(Urmare din pag. V-a)

ses Politzer, precum și comunicarea de aprobare din partea Administrației provinciale către Magistratura orașului Timișoara din 14 mai 1749. Din același act reiese că la 29 august 1749 i s-a aprobat stabilirea în comuna Receaș (județul Timiș). Așadar, încă de pe atunci există regula — instituționalizată mai târziu prin așa zisul „Judenordnung” (Regulamentul privind evreii) din 1776, — potrivit căruia stabilirea unei noi familii se aproba numai în măsura în care dispăreau alte familii.

Un alt document arată că un anume general Hamilton dispune comandantului garnizoanei Timișoara, contelei Scotti să interzică, „sub pedeapsa înlăturării din serviciu”, însușirea abuzivă de către ofițeri superiori a bunurilor mai multor familii evreiești. Tot el, la 19 iunie a anului următor, 1737, îi trimite lui von Heffzen, secretar cameral, o plîngere a evreilor timișoreni prin care aceștia reclamă că nu se respectă privilegiile ce li s-au acordat în domeniul comercial.

Din documente originale, datînd din secolul al XVIII-lea reiese că și în alte localități ale Banatului, în afara centrului provincial, au locuit evrei. Astfel, un raport din 18 octombrie 1725 menționează că la Palanca Nouă, conform unui ordin primit s-au închis două prăvălii e-

vreiești. Sub guvernarea lui Mercy sînt menționate două familii evreiești la Caransebeș, una la Canad, un număr mai mare fiind menționat la Orșova.

Dintre toate centrele cel mai des amintit este Caransebeș, respectiv comerciantul Abraham Trebitsch sau Trebisz, pentru care administrația districtuală a intervenit în 5 ianuarie 1751, arătînd că a probarea cererii sale de a construi sau a cumpăra o casă ar fi în interesul fiscalului, cu atît mai mult cu cît acesta se obliga ca și „ceilalți locuitori evrei” să-și achite contribuțiile. Tot administrația din Caransebeș intervenie pentru a se admite rămînera pe loc a comerciantului evreu Nichl Prinkus, care-și achită punctual taxele datorate.

Între anii 1742—1750 mai sînt amintite evrei locuini la Ianova, Mehadia, Lipova, Aradul-Nou și Lugoj, dar în această din urmă localitate, conform unui document din 22 aprilie 1745 nu a rămas decât o singură familie, a lui Hirsch Deutsch, ceilalți plecînd „probabil la Timișoara”.

Dintr-o circulară a Administrației provinciale din anul 1746 reiese că evreii din județ se ocupau și cu creșterea animalelor dat fiind că „arendarea de pășuni” nu li se aproba „decît pe un termen de un an”.

R. G. BIANU

STIRI

ידעיות

IDIȘ

Organizația de limbă idiș din America a creat un centru de cercetare consacrat lucrărilor culturale și lingvistice. Centrul oferă informații bibliografice și documentare și organizează cursuri audiovizuale. Se prevede și publicarea de broșuri și antologii în limba idiș.

GHIDURI

În editura Brunnen din Basel a apărut recent „Ghidul Bibliei” în imagini, care prezintă ilustrații ale celor mai importante locuri legate de evenimentele biblice. Ghidul își propune să dea o idee despre condițiile de viață, cultura, moravurile și existența de fiecare zi din vremurile biblice. Cartea este împărțită în cîteva capitole: Patriarhii, Exodul și intrarea în Canaan, Istoria dintr-o judeilor, Poeți și profeți. Comentarii — Helmut Schulz.

Tot în acest an a apărut în editura Neukirchen-Vluyn ghidul „Peisaje ale Bibliei”, cuprinzînd 100 de ilustrații colorate.

STUDIU

În editura Herbert Grundmann (Bonn, 1975), a apărut studiul semnat de Henry Walter Braun, intitulat „Schopenhauer și iudaismul”. Braun contestă versiunea lag răspîndită că autorul „Lumii ca voință și reprezentare” ar fi fost antisemit și cercetează cauzele care au contribuit la nașterea acestei păreri. Autorul se referă apoi la prietenia strînsă dintre marele filozof și unii intelectuali evrei ca Julius Frauenstädt, David Asher și Martin Emden.

DECES

Marele rabin al orașului Bordeaux, Joseph Cohen, a decedat, în vîrstă de 87 de ani. Pe lingă activitatea sa religioasă, el a deținut mulți ani o catedră la Facultatea de litere a orașului.

Joseph Cohen a fost distins cu ordinul Legiunii de onoare a Franței în gradul de comandor.

În aceeași serie, volumul 3 va trata despre „Cartea lui Baruch”, „Scrisoarea lui Iermiahu”, „Testamentul lui Avraam” și cîteva fragmente ale exegeților iudeo-heleniști (Aristobulos, Demetrios, Aristreas).

ARHEOLOGIE

Editura „Livres Conseils” din Geneva a început publicarea operelor complete ale romancierului Joseph Kessel.

Ziarist, nuvelist, romancier și dramaturg de seamă, Joseph Kessel s-a născut în Argentina dar a trăit toată viața în Franța. În timpul ocupației naziste a reușit să se refugieze în Anglia, unde s-a înscris voluntar într-o formație franceză de luptă, ca aviator. Entuziast patriot francez, în scrisoarea sa de acceptare a primirii sale la Academia Franceză, Kessel își exprimă totodată mîndria de a fi evreu.

SINAGOGA

Sinagoga din Sofia, construită între 1903 și 1909 de arhitectul vienez Grünanger, este una din cele mai mari sinagogi din Europa. Clădită în stil maur, este decorată cu ornamente originale, mozaicuri, lucrări în fier forjat. Sala de rugăciuni

are 1100 de locuri, iar marile candelabru, care cîntărește 2,5 tone, este o lucrare unică în genul ei.

După o știre publicată de ziarul bulgar „Sofia News”, a fost elaborat un plan de restaurare a acestui interesant monument.

ANIVERSARE

Universitatea ebraică din Ierusalim sărbătorește cea de-a 50-a aniversare de la înființare. Pentru a marca această dată jubiliară, revista universitară *Scopus* a apărut într-un număr festiv, în care este prezentată istoria universității de la întemeiere pînă în prezent. Numărul cuprinde și o discuție la masa rotundă în care se expun proiectele acestui înalt for de cultură.

COLOCVIU

La New York a avut loc cel de-al doilea Colocviu de studii idiș. Dezbaterile au purtat asupra următoarelor

probleme: lingvistică (idișul askenazit, dialectele idiș); folclor și etnografie (umor, etnografie iudaică contemporană, folclorul idiș occidental, prezentarea orașului Niederstatten); literatură (figuri biblice, dilema maskilică, clasicii idiș, poezia lui Abraham Sutzkever) etc.

FOND

Cu ocazia aniversării de 30 de ani de la eliberarea lagărului de la Belsen Federația mondială a asociațiilor Bergen-Belsen a constituit un fond literar destinat în principal sprijinirii scriitorilor de limbă idiș. Totodată, din acest fond se vor acorda premii pentru scrieri în legătură cu holocaustul, indiferent de limba în care sînt redactate.

PREMIU

Cel de-al șaptelea premiu anual Itzik Manger pentru literatură idiș a fost acordat poetului Yosef Papranikov, istoricului prof. dr. Rafael Mahler, poetei Reisel Zichlinski și scriitorului Baruch Hager.

FILM

Pe ecranele cinematografele pariziene a rulat recent cu mare succes de public filmul *Dreyfus sau adevărul insuportabil*, avînd ca subiect viața eroului dramei judiciare din Farța de la sfîrșitul secolului trecut. Filmul cuprinde și secvențe filmate în timpul procesului de către cineastul George Melies.

MAGAZIN

O nouă publicație evreiască *Jewish Times* a apărut la Toronto. Redactorul șef al revistei este scriitorul Meyer J. Nurnberger. Magazinul apare de două ori pe lună.

COMUNITATE

În actualul an școlar, școlile evreiești din Argentina sînt frecventate de 34000 de elevi și studenți. Numărul total al evreilor care trăiesc actualmente în Argentina este de aproximativ 500000. Ca mărime comunitatea din această țară ocupă locul 5 din lume după cele din S.U.A., U.R.S.S., Israel și Franța.

CENTRU

La Mexico City a fost inaugurat un centru de studii precum și de cursuri de limbă și literatură ebraică și idiș. În desfășurarea activității, centrul va fi sprijinit de catedra de studii iudaice de pe lingă universitatea din Mexico.

ȘCOALA

În capitala Australiei, Melbourne, s-a deschis prima școală elementară în limba idiș.

EBRAICA

Juvaeruri ale limbii divine este titlul cărții semnate de rabinul M. Glazerson și publicată recent la Johannesburg. Volumul cuprinde un studiu analitic al limbii ebraice, scoțindu-se în relief ceea ce este propriu acestei limbi. De asemenea, este prezentată etimologia și evoluția sensului cuvintelor, precum și semnificațiile literelor alfabetului ebraic. Plecînd de la rezultatele cercetărilor sale autorul încearcă a interpreta învățăturile Torei.

ENCICLOPEDIE

La Ierusalim se află în curs retipărirea unei serii de articole din *Enciclopedia Iudaică*, grupate în volume separate. Au apărut pînă în prezent „Principiile legii iudaice”, de prof. Elon, „Cartea iudaică: schiță istorică” (volumul cuprinde bogate date), și „Istoria economică a evreilor”.

HOLOCAUST

În editura Holt, Rinehart și Winston, New York, a apărut cartea prof. Lucy S. Davidowitz intitulată „Războiul împotriva evreilor 1933—1946”. În partea întâia a lucrării cu titlul „Soluția finală”, se face o prezentare a „ideologiei” naziste și se descrie viața evreilor în ghettouri și în lagărele de concentrare. În partea a doua, „Holocaustul”, se examinează metodele genocidului, mișcarea de rezistență și efectele psihologice asupra victimelor nazismului.

SINAGOGA

Familia regală olandeză a instituit un fond pentru restaurarea vechii sinagogi seferde din Haga, construită în 1726. Sinagoga are o capacitate de 160 de jețuri în încăperea de la parter și 90 în galeria destinată femeilor. Clădirea sinagogii este unul din monumentele cele mai interesante ale capitalei Olandei, constituind un exemplu clasic de arhitectură sinagogală din secolul al XVIII-lea.

TEME

„A deveni *bar-mițva*” și „Căminul iudaic” sînt primele broșuri din seria de teme iudaice editate de sinagogile ortodoxe unite din New South Wales, Australia. Lucrarea despre *bar-mițva* semnată de Harold Levy, furnizează adolescentului și părinților săi posibilitatea de a înțelege și de a aprecia acest eveniment. „Căminul iudaic” expune regulile *kasrutului* și ritualurile sărbătorilor iudaice.

גאלדפארענען וואָלט דער אָונט אויך געפעלן...

(סוף פון זייט 10)

זיך דערמאנען פיל צייט און מיט דער זעלבי-
קער עפאציע, וואָס מיר האָבן געפילט דעמאלט.
אבער דער אָונט פון כשרן רעסטאָראַן? לויט
דער איינטימיקער מיינונג פון די אַנווענדליקע
— צווישן די צושינער זענען געווען פיל פאכ-
קענער, קאָמפאָזיטאָרן, קינסטלער, אַקטיאָרן,
שרייבער, אין דאָס פאַרגעקומען אויסן הויכן
ניואַ גייסטיק און קינסטלעריש, אין גייסט פון
די אויטענטישע טראַדיציע פון אונדזער קהי-
לה און ייִדישקייט.

צו אַט דער פּיערונג האָט געהאַלטן צו זיין
אַנווענדליק ה' געאַרבעט נענטער, לייטער פון
רעליגיע־דעפּארטאַמענט. אין דעם אַרײַנפיר-
וואָרט וואָס סע האָט געהאַלטן ביי דער גע-
לעגנהייט דער רב הראשי ד"ר דוד משה רוזן
שליט"א, האָט ער אַנגעוויזן, אַז אַט די אַנווענד-
הייט שטרייכט אונטער די פּולשענדיקע רע-
ליגיע־פּריהייט פון לאַנד, פון וועלכער מיר
געניסן צוואַמען מיט די אַנדערע קולטן. דער
רב הראשי שליט"א האָט אונטערזעצט אַז
אויך דעם פּאַקט, אַז די ייִדישע קהילה פון רי-
מעניע פּיערעט דעם יובל, הונדערט יאָר גאַלד-
פּאַרען, אין אַ פּרײַמיקן אָונט, ווייל דאָס איז
דער מקור פון ייִדישן טעאַטער.

דאָס פּיערן גופא איז געווען אַן אויסברוך
פון קונסט־פּאַנטעניע און לוסטיקייט. אַלע
אויף אַ הויכער מדריגה. דער פּראָגראַם האָט
געווערעט מערער ווי דריי שעה און דאָך האָט
קיינער אין זאל נישט געפילט אַז די צייט איז
פאַרביי, וואָס איז אויב באַטייטנדיק. אויף דער
בינע האָבן זיך באַוווּן אַמאָטאַר־קינסטלער,
דאָס הייסט, די קורסאַנטן פון דער תּלמוד־תּו-
רה ווי אויך פּראָפּעסיאָנעלע באַרימטע אַקטיאָרן,
אין אַ הונדערטער אַרמאַניע. זיי זענען
באַגלייט געוואָרן פון אַן אויסגעצייכנטער מוזיק,
צו וועלכער סע האָבן בייגעטראָגן, לויט דער
ריי, די פּאַרמאַציע, מנורה, (די דוינירעטע פון
פּראַמי מאַרענאָ) אויב אַבראַמאָוויטש, דערנאָך
ביים פּאַנאָ, פון מייסטער ה. מעליטשאַנאָ (אן
אייגענע קאָמפּאָזיציע), ו. שקאַלינק, טודאַר
געוולסקו.

דער צוגעגרייטער פּראָגראַם איז דערנעבנצם
געוואָרן מיט טאַלאַנט דורך איינעם פון די פּאַר-
ביטענע, אַדער, ווי סע האָט זיך געזאָגט אין
איינעם פון די קולפּעטן, דורך די קורסאַנטן
„היינט אָונט, ווי דורך אַ מיראַקל איז דער
זאַל אויך אַ ספּעקטאַקל“. און ווי אויב וואָלט
סע געקאַנט זיין אַנדערש, ווען צווישן די צו-
שניער האָט זיך געמונגען אַ ספּאַציע מיט דער
„משפּחה“ זײַנער, מיראַ פּאַרענאָ, אַלעקסאַנדער
מאַנדי, דער אַקטיאָר פּלאָרין פּיערטיק. דער
לעצטער האָט נישט געשפּילט ממש, נאָר ער
האַט איבערגעגעבן פון זײַנע איינדרוקן פון
זײַן לעצטן באַזוך אין ישראַל. אַבער מיט אויב
פּיל טאַלאַנט, מיט אויב פּיל ליבשאַפט, מיט
אויב פּיל קראַפט און איינצייטיק אַידלקייט!
אַלן מיר זיך האַנדלנדיק, כּבֿן, אַז פּיל האָבן
געהאַלטן אַז דאָס איז געווען דער הויכפּונקט
פונעם אָונט? נאָר בעסער לאַמיר נישט היע-
ראַליזירן, כּדי מיר זאָלן נישט באַגנין קיין
טענה, און פּאַרס, מיר זאָלן נישט באַהעלן
קינעם. ווייל אַלע האָבן בייגעטראָגן מיט ליב-
שאַפט, טאַלאַנט און התלהבות צו דער געשע-
עניש, וואָס איז געווען אויב פּיל מיט באַטייטן.
אַלע — פּאַרדינען אונדזערע אַרעמע דאַנ-
קען.

נשמה פונעם ספּעקטאַקל; טריסי אַבראַמאָ-
וויטש, בעבע בורקאוויטש, סאַמי
גאַדריך (מיט זײַנע צוויי קינדער, אין אַ זאַמי
טיקער טענע „פורים און דאַרעאַה“), רוזי
ראַזענפּעלד, זיי האָבן נישט נאָר געשפּילט דעם
אייגנאַרטיקן ספּעקטאַקל, נאָר זיי האָבן אויך
געשריבן טעקסטן, האָבן רעזשיסירט, האָבן
אימפּראַוויזירט — בקיצור, זיי האָבן באַוווּן
אז זיי האַלטן אויף הייליג די גאַלדפּאַרענישע
טראַדיציע. ווי סע איז באַוואוסט, אַבראַם גאַלד-
פּאַרען איז געווען פונקט אזא גוטער אַקטיאָר,
ווי רעזשיסאָר, קאָמפּאָזיטאָר, טעקסטן־שרייבער
און נאָך אַנדערע הונדערט רעלן וואָס זענען
פאַרבונדן מיט דער בינע. לאַמיר זשע זיי אויך
מיט דער געלעגנהייט אַפּאַדאַקען און אַרויסזאָגן
אונדזער באַוווּנדערונג פאַר די טרייע גאַטפּאַל-
גער פונעם גרינדער פונעם ייִדישן טעאַטער.
בראַזא טריסי, בראַזא קאַראַל, בראַזא בעבע,
רוזי, סאַמי!

וועלכער איז געווען דער הויכפּונקט פון
דער פּיערונג? עס איז שווער, זייער שווער צו
ענטפּערן אויף דער פּראַגע. במרע דורך מיר,
וועלכער איז בייגעווען סיי ביי דעם אומפאַר-
געלעכטן אָונט, אייגנאַרטיק אויף זײַן אָופן,
אין קאַריעספּעל, ווען זיי האָבן געוווּן דעם
ספּעקטאַקל נאָך דעם ליינער די מגילה, וואָס
אויך איז כשרן רעסטאָראַן. זענער ספּעקטאַקל
איז געווען אַ געשעעניש.

וואָס וואָלט געווען געזאָגט גאלדפּאַרען, ווען
ער וואָלט געווען געזאָגט זען די פּילע יידן
וועלכע זענען געקומען צו קריאה מגילה און
האַבן זיך צוגעקוקט מיט ניגער, מיט עפּאַציע
און פּירד צום אונדזערבאַרן פּאַרזאַגאַם, צו
נייפּעשטעלט פון גייסטריכע טעקסטן, אויף
דער טעמע פון דער מגילה, לוסטיקע לידער
און אויך הויכערע לוסטיקע — אויב ווי סע איז
אויך דער יום־טובֿ — פאַרגעשטעלט פונעם
כאַר און פון דעם פּאַרמאַציע „מנורה“, ווען
ער וואָלט געזען דעם אַקטיאָר סאַמי גאַדריך,
דעם קליינעם מאַרטעל און זײַן שוועסטער
אינטערפּערטירנדיק, אין אַן אויטענטישן גאַלד-
פּאַרענישן גייסט, די צענעטע פון פּורים? וואָס
וואָלט ער געווען געזאָגט, ווען ער וואָלט גע-
ווען געזאָגט זען און הערן קאַראַל מאַרקאָ-
וויטש, זינגענדיק און רעזיטירנדיק נאָר אויב ווי
ער קאָן זיין ביי זיכער, גאַלדפּאַרענען וואָלט
געפעלן דער אָונט, ער וואָלט אויך צוגעשטאַ-
נען זען די צושינער, וועלכע האָבן לאנג אפּפּאַ-
לירט ערצום פּאַל... אַשור, האָט דער אַלטער
גאַלדפּאַרען זיך אויסגעווישט בולד אַ טרער,
דאָס פּירד און עפּאַציע, זענענדיק און הערנדיק
דאָס אַלץ, הערנדיק יאָקאַנדאַ לאַביש און דאַנא
מאַרקאָ וינגענדיק זי אַלעס לידער. די אַלעס
לידער... אַבער ווי געריט וואָלט געווען
גאַלדפּאַרען, ווען ער וואָלט געהערט די עשרת
הַדְּבָרוֹת געשריבן און אַלעקסאַנדער מאַנדי
און אויסגעפירט אויב גלענצנדיק פון דאַנא
מאַרקאָ, צי „ירושלים“, פונעם זעלביקן קאַמ-
פּאָזיטאָר, אויסגעפירט געריט און עפּאַציע —
נילדיק פון קאַראַל מאַרקאָוויטש!

יא. עס איז געווען אַן אומפאַרגעסליכער
אָונט אין קאַרעטפּעפּל, וועגן וועלכן מיר וועלן

די לייטונג פון דער ייִדישער קהילה פון יאָס
האַט זיך נישט באַרעניצט בלויז מיטן צוגרייטן
אַ שיינעם פּראָגראַם פאַר די דאַרטיקע יידן, נאָר
האַט זיך געטראַכט אויף פאַר די סכּוּחֵי־דיקע קהי-
לות, זונטיק, דעם 14טן מערץ אין דער תּלמוד-
תּורה כאָר, דיריגירט פון איצא גאַט, געפּאַרן
קיין באַקוי און פּיאַטראַי־נעאַמק, וואו זיי האָבן
אויסגעפירט אַ קאַנצערט פון רעליגיעזע און
פּאַלקלאַר לידער. דעם קומענדיקן זונטיק האָבן
זיי איבערגעהערט דעם קאַנצערט אין די ייִדישע
קהילות פון דאַרעאַה־באַטשאַן הערלעאָו און
ראַדעוויץ.

אין אַט די אַלע קהילות, האָט ד"ר שמעון
קויפּמאַן, פּרעזידענט פון דער יאַסער ייִדישער
קהילה, גערעדט וועגן דער באַטייטונג פונעם
יום־טובֿ פורים, י קאַרא וועגן ייִדישן פּאַלקלאַר.

די פורים פּיערונג איז צוגעגרייט געוואָרן
מיט ליבשאַפט דורך די קורסאַנטן פון דער תּל-
מוד־תּורה. די לייטונג פון דער ייִדישער קהילה
האַט פאַרזאָרגט אז זיי אַלעס יידן אַדער קראַמק
זאָלן באַקומען תּאָהיִם דעם ייִדישן פּאַלקלאַר.
שלוה־מנחת וואָס איז באַשטאַנען פון שפּייזן און
געבעטע.

די פורים פּיערונג איז צוגעגרייט געוואָרן
מיט ליבשאַפט דורך די קורסאַנטן פון דער תּל-
מוד־תּורה. די לייטונג פון דער ייִדישער קהילה
האַט פאַרזאָרגט אז זיי אַלעס יידן אַדער קראַמק
זאָלן באַקומען תּאָהיִם דעם ייִדישן פּאַלקלאַר.
שלוה־מנחת וואָס איז באַשטאַנען פון שפּייזן און
געבעטע.

די פורים פּיערונג איז צוגעגרייט געוואָרן
מיט ליבשאַפט דורך די קורסאַנטן פון דער תּל-
מוד־תּורה. די לייטונג פון דער ייִדישער קהילה
האַט פאַרזאָרגט אז זיי אַלעס יידן אַדער קראַמק
זאָלן באַקומען תּאָהיִם דעם ייִדישן פּאַלקלאַר.
שלוה־מנחת וואָס איז באַשטאַנען פון שפּייזן און
געבעטע.

„פורים־שפיל“ אויסגעפירט פון די תלמידים פון דער בוקארעשטער תלמוד תורה.

קהילה — מודעות

מצות און יין כשר לפסח
ווי יעדעס יאָר הערט אויך הייַזאַר פאַר-
טיילט מצות, מצה־שמירה, מצה־מעל און וויין
אויף אַרבע־כּוֹסות ביי די בוקארעשטער וועקט
צענטערן און לויט דעם פּראָגראַם, וואָס איז
פאַרענטפּלעכט אין די רומענישע זייטן פון
אונדזער צייטשריפט.

אין זער זעלביקער צייט ווערן פאַרטיילט
מצות און יין כשר לפסח אין אַלע קהילות אַי-
בערן לאַנד.

די שבת־הגדול דרשה
שבת־הגדול, דעם 10טן אפריל א זייער 10
וועט דער רב הראשי ד"ר דוד משה רוזן
שליט"א האַלטן די שבת־הגדול־דרשה אין דער
מלבי"ם שיל.

א „סדר“ פון תלמוד־תורה תלמידים
זונטיק, דעם 11טן אפריל א זייער 17, אין
דער ברויסער שיל פון דער וואַסילע אַדאַמאַקע
נאַס, אין דער אַנווענעהייט פון רב הראשי
שליט"א און די אַנדערע מנהיגים פון דער סע-
דעראַציע פון די ייִדישע קהילות אין רומעניע,
וועט פּאַרקומען אַן אַפּריכטן אַ סדר דורך די
תּלמוד־תּורה תּלמידים.

די בעלי־בתים ווערן פאַרבעטן זיך צו באַ-
טייליקן.

כשר לפסח אין רעסטאָראַן
דאָס כשרע רעסטאָראַן פון דער בוקארעש-
טער קהילה, אין דער פּאַפּאַ סאַאַר־גאַס נור
מער 18, העט אויך הייַזאַר פּונקציאָנירן, וואו
סע וועלן קאַנען עסן כשר לפסח גאַנץ יום-
טובֿ, אַנהויבנדיק מיט ערב פסח 14טער אפריל
ביזן 22טן אפריל, מיט אַדער אַן באַצאַלט, די
וואָס וועלן זיך פאַרשרייבן פון פּרײַער.

קאַנטינענט כשר לפסח
אין יאַס, דאַרעאַה־באַטשאַן, באַקעאַו,
גאַלאַץ, קלוזש, אַראַדעאַ, אַראַד, באַיאַ־מאַרע
און טיימשאַאַראַ וועלן פּונקציאָנירן כשרע
קאַנטינענט ביי די קהילות וואו מע וועט קאַנען
עסן אַלע אַכט טעג פסח.

קאָנטינענט כשר לפסח
אין די שויבן פון די הייזער, אַבער דאָס אַלץ
איז געווען נאָר אויבאַנאָיפיק וואָס האָט נישט
געקאַנט גאַנץ קיינעם. זינטן מאַמענט ווען סע
האַט אָפּגעהיילט, קלאַר אין דער פּרי און היי-
זעריקלעך אָונט, דאָס קול פון מאַטען, האָט
מען זיך שוין געמערקט אז די האַרבקייט פונעם
ווינטער גייט צו צענדע, אז היינט־מאַרגן וועט
דער זיגערשער פּרילינג אַנקומען אין שטעטל.
דאָס איז געווען דער זיכערסטער סימן, נאָך
זיכערער ווי דאָס יאַנען זיך פון די נשוראַה־
פּייגל.

פון רומעניש: ו. ט.

צייטשריפט

פונעם רומענישן סאָליגייעזן יידנטום
דערשיינט צוויי מאל אין חודש * 1.04.1976 * בוקארעסט *

מעסאזש לכבוד פסח תשל"ו

פון רב הראשי ר"ר דוד משה רוזן שליט"א צו די יידן פון רומעניע

ליבע ברודער און שטעטלעך,
די אלטע הגדה רעט צו א נרו הירצה, אין די דאזיקע נעכט פון יום טוב, אן די נעכט וואס מיט רעכט הערן זיך אנטרופן, ליל שמעון, האכנעט.
כמה דערמאנט אונדז ניכט בלויז די עינישע טריט פון די בני ישראל, מעבדות לחרות פון שקלאהיים צו דער פריי נאך איר פון וואך זיין, די אומענדלעכע האכנאמקייט, פסח דער מאנט אונדז אן די אומענדלעכע האכנעט פון אונדזער פיל טויזנט יעריקער געלאנגט גע- זיכטע, האט האט נישט איר גלייך, אן איר זאלן היללה נישט צוריק געזארגן הערן אין עבודה, אן דאס ליכט זאל נישט נארדעקט הערן פונעם שבת, כדי צו דערהאלטן, דערצבערן אין היידערעראבערן די עלעטענטא סטע רינגן צו עולם לעבן — פרייהיים און מענטשליכע היידע, פריעה האט אפגעפרעגט פאר אונדז אן עלטע רעכטן, ווייל די לאונג פון פריי- הייט, העלבע פיר אן צום עינישן סאָליגייעזן אפהילן פון די כילעך פון די שקלאהן, איז געווען זי א דאָרף אין די אויגן פונעם סיראן.

עס האט אונדז געזאגט, הנם עס איז נישט געווען קיין שום קאנצערט און קיין שום שויגאך צווישן אוראלטן צערישן פאלק אין דעם פאלק פון ישראל, צוואקען, שקלאהן אן אונטערשיין פון גלויבן צו נאשער, האבן דעמאָנסטראציעס געמאכט דעם צווישן שיינס וואו מיט ווער בלוט האבן זיי געקענט דאס לייט, ביים ווערע קערפער האבן זיי געברענגט היידער אין העלבע סע זאלן זיך אויסרוען, זענען פון די פרייע.

און ווען דאס גע- איז געווען פון די האבן עפעסעטערע זי שקלאפעט קייטן און פון קענישטער פיינטערניש האבן פיר געווען צו געמאכט צו דעם אויסגעצויגן לאנד פון די אבות, האט פריעה היידע געזייגט אז דאס דאך פון דער געזיכטע קאן אומגעזעס הערן פון זיין נאנג און ער האט אונדז נאכגעזאגט, כדי אונדז אומצוקערן אין קענישטע אבער ער האט זיך ביינער אומצוקערן.

שלא אחר גלבד, נישט בלויז איינער איז אריבערשטאנען קעגן אונדז כדי אונדז צו פאר- לענדן, נאר אין יעדן הר אונטן אויסגעצויגן, אונדזער קעגן אונדז, אבער פסח'ה האט אונדז געזיגט געווען זיך ווערע רבנישע לעבן.

ליל שמותי, די אייביגע האכנעט, צו א צאל קוב ותי, הורבן נאך חורבן און שואה נאך שואה, אונטערשטענדיגע געזיגט און ערשטער קער היידע-שטאנד נישט צו ביינן דעם ווען, אס דאס פאסירט אונדזער הענט אן זיך גע- זיכטע, דעם דאזיקן הענט האבן פיר אנגעזויבן אין דעם נאכט פון פסח.

כאן, אזו דרייפאכיק דער באנייט פון דעם הויזן יום טוב, א געלייגענער, ווייל ער רופט אונס, די ליובן דעם אייבערשן, דער וואס פירט אן מיט דער עינישטע, דער גאט פון אמת, דער גאט פון בלוט, מצורה שטעט ער מנאח מחולל שם ה'... מי כה' אלוקנו הנבדילי לשתה, המסבילי לרואח בשרים נאריך, כון או מאנגע פון דער ווען בוי איר אייבערמאנע ווערט גע'ווישט דער נאמען פון גאט... ווער איז זי נאך אונדז ער- גאט האט פרייגט אין דער הויז, האט קוקט אונס פון איר די הייליגע און אויף דער ערר, (הליכה 12-13). וואו זאלן דעם דאזיקן הלל אן אן דעם פון כסא, א לויבענדיגע און אונדזער טינג הארץ צום בורא עולם העלכער באנייגט זיך נישט בלויז מיט, המבטיהי לשבח' כיון זענן אויס טאט המבדיל, נאר אין דער העלכער צייט האט ער די הכנהת איך אויף דער ערר, המסבילי לרואח בשרים נאריך.

פיר, דער היידע, דאס געזעצט וואס איז נישט איין פאל געווערעט געזארגן פון די היידע חיות, וואָלפן געקען נישט איבערגעלעבט הערן נישט הקביה, מיט זיין גרויס רחמי, האלט גע- הערן נישט פלייט געווען זיין ברות אין שנתה, אן עס ישראל הו'.

שפאצירן, פסח דעראשט דעם עינישן זיג און דער מונשליכער געזיגט פון די שקלאהן איבער ווערע הארץ, אן דער דאזיקער נאכט האט דערוואכט נישט בלויז דער נישט פון אונדזער ארעלעטעניש האכנאמקייט, נאר פון אלע אונטערזיכטע און פארשלאפעט, עס האט זיך ארוינגעווען, און עס איז מעגלעך, אן ארעמע בענטשן, אויכגעניגט, וועמען מע הערט אויסגעווענט דער פארקער, כדי זי זאלן אויסברען פאלאז פאר די אלי הוה, קענען זיך ביטן זייער גורל און זענען נישט פארשטעט אויף אייביק צו טראגן דעם יאך פון אונטערזיכונג, די סאלדאטענט פון די שקלאהן נאכט איז צעלערן די בעלי-בית, אס דאס הערט געזאגט אין סירת הים, וואס פיר לייטענע און כסא.

אן נכהלו אלוני אדום, אילי מואב וזאתו רעד, נסוגו כל יושבי כנען, המון עלהם אימה ומח' (סבות 12-13). דערשלאקן האבן זיך דעמאלט די פירשטן פון אדום, די פרייע פון מואב, זיי האבן שוין דער באנייגט, געזאגט געווארן זייער א'ע וואוינער פון כנען אן אימה און פחד אין געפאלן אויף זיי.

נאציאנאל, די הגדה רעד צו אונדז וועגן א פאלק וואס וויל נישט מער זיין באהערשט פון אנדערע, וואס וויל לעבן זיין אייגן גורל, צום עינישן פאל קומט פאר אויף, דער היסטארי- שער ארענע אונדזער געראנגל כאר- אומפאפעניקייט.

ליבט ברודער און שטעטלעך,
לאמיר לויבן השית, וואס פיר די קהילות פון דער סאציאליסטישער רעפובליק רומעניע האבן זוכה געווען, אז כיר זאָן פיערן דעם יום טוב נישט שמה, אס דעם יום טוב, וועמענס דרייפאכיקן באטייט זיך לעבן איבער.
דעליגען, איז אסער נאך נישט אונטערגעצוישט זיך די בלוטע, דיע פרייהיים אפצוהיטן אונדזער אמונה, פון וועלכער כיר געניגן כוונה, זיין כשר לפכה, כשר פלוש, וואס געמיט זיך ביי יעדן סדרטיש, אונדזערע שייך, וועלכע זענען מול מיט מתפללים אין אלע יידישע קהילות אין לאנד, די חסד-היתר, אן וועלכער מע לערנט אונדזער אלטע תורה הקדושה אלע מעג- ליכקייטן צו דינען השתה, מיין זיין זען זייער ליבע געמיט, כדי אומפגעהאלטן און איבערגע- ווייטער יידישקייט, דאס א' אן א' באנייגן נון אן אומגעשטעט רעליגיעז לעבן, פאר וואס פיר זענען דאנאכאר מיט צענערקעונג צו אונדזער טייער לאנד אן אירע קלוגע מנהיגים, מצאיל, פיר זענען ווערדיקע בירגער און איבערגעגעבע צו א לאנד, אין העל- עס איז ליקוויירט געזארגן ניי וועלכע פארקעט פון אויכגעניגט, אין וועלכע סע הערשט פול- שטענדיקע פרייהיים, נאר אלע בירגער, אין וועלכן דחקת און ארעמטאט נון די אסאליקע געטאס האט איבערגעגעבן דאס אָט כאר א ווערדיקער ארדענונג פארן גאנצן פאלק.
נאציאנאל, פיר שרייען זיך מיט דער געלעגנהייט נון הג הפכה, אן פיר קאנען ארויס- זען, אן קאפאלעקטן און כים פולשטענדיקע היידע, אונדזער טיפן גמול נון אחרות ישראל, אונד ער ליכטאט און ברודערלעכקייט פון די אנדערע יידישע קהילות פון דער העלט, פאר אונדז, מיכט ליבט, איז פסח א געלעגנהייט צו צווישנען די זרייען ארום די קיי- לות אונדזערע, ער ליבן היתר וואס האט די השנה אויף אונדז, כיר זאלן אויסדריקן נאך אין פאל אונדזער טרייטאט צו אונדז ער ניייער פאטערלאנד, א סאציאליסטישע רעפובליק וועלע ער פיר דער טראדיציאנעלער ברכה: הג כשר ושמה!

ד"ר דוד משה רוזן
רב הראשי און פרעזידענט פון דער
פעדעראציע פון די יידישע קהילות פון רומעניע

גארפאדענען וואָלט דער אָונט אויך געפּעלן...

בכלל האט זיך דער איינטיקער פורים השלישי כאראקטעריזירט זיך דער ניוטווענדיקייט זיך צו טיילן מיט דער פרייד פון דעם דאזיקן טאפלטן יום טוב, פון אָט דעם לויבנס הער- טיקן ווילן א' געבויערן געווארן דער גע- דאנק, אן דער פראגראם האט עס האט צוגע- גרייט די בוקארעשטער יידישער קהילה זאל פארגעשטעלט ווערן, — און נאך דערצו, א' וואנדרעמערע — אין די יידישע קהילות פון גלאץ און בראליע, דאס איז געשען דעם 14טן מערץ דיי און האט מיט זיך פארגע- שטעלט א געשעעניש אן אומסטאנדלעכער פאר די קהילות ביי דער דוניי, כמעט אלע קהילה-מיטגלידער האבן זיך באטייליקט, אין ביידע קהילות, אין די פיערונגען, דער רב הראשי שלום און די רבנית דער רוזן האבן אויך געהאלטן צו זיין ביי דער גליקלעכער געלעגנהייט צווישן די יידן, וואס האט צוגע- געבן נאך מער דימענסיע דעם יום טוב, די דרישה וואס אונדזער גייסטיקער פראגראם האט געהאלטן, דער קינסטלערישע פראגראם די קורסאנטן און אקטיארן געקומען פון בוקא- רעשט האבן פארגעשטעלט, האבן אונטערארעט די הערצער, עס איז געווען א רינדזיקער און אריגינעלער משלוח מנות לכבוד פורים, גע- קאנעט פאר די יידן פון די דאזיקע שטעט, זייער געלונגען זענען אויך געווען די פייג- רונגען פון די קהילות פון בראסא, וואו עס איז פרעוידענט איינטיקער סאמי לעבאווטש, ער האט באזיין אויך מיט דער געלעגנהייט נישט בלויז משלוח מנות און גוטן ארגאניזאצא, נאך אויך קינסטלערישע מעלות אין דארא- האך, וואו עס עקזיסטירט א וואונדערבארע פאר, דיריגירט פון פראץ בונטאלו, אן מיט מיטארע, וואו די פיערונגען זענען געמאכט גע- ווארן אונטער דער אקטיוויטעט פון הרב ליי- זענעס גייטא... און זיי געוויינטלעך, איז אונדזער אויסרעכענען זענען קיין פולקאטע, דארטן פיר דאך בעטן מחילה ביי די קהילות, וואס פיר האבן נישט דערמאנט, אבער אויך זיי געוויינטלעך אין אויך דאס מאל געווען די פערטיקייט פון אונדזערע קהילות א רייכע, וואס קאן נישט ווערן איבערגעגעבן כשלימות אין א באגרעניצטער כראניק, פארשייט זיך, אן דאס דארה אונדז דערמיטען און נישט ער- געו...

לאמיר בכן אויך דעם היינציקן פורים פארזיכענען אין דער כראניק פון אונדזער קהילה, ווי סיי וועלכער פאפענט, וואס איז כראי צו סארגענעקען, דארה ער פארזיכענט און קא- פערטיקע ווערן, ארויסגענומען פונעם פארגענג- לעכען...

בכן פורים השלישי, געבן זיין טראדיציאנעלן באטייט, האט פאר אונדזער יידישן ישוב דער באליבטער יום טוב געשטעלט א ריי פיערונגען מיט דער געלעגנהייט פון דעם יעדן הונדערט יאָר זינט דער עקזיסטענץ פונעם יידישן פּעאַ- טערי, די אייניקלעך און אוראיניקלעך פון אברהם גאלדפארדן האבן געוואָלט זיך באווייזן אן זיי זענען ווערדיקע נאכפאלגער פון ווערער השוכן פרייער, און איצט, נאך דער פיערונג, קאנען פיר זאגן אז זיי האבן עס געלעצנדיק באוויזן.

די צוגרייטונגען האבן זיך אנגעהויבן מיט דעם פריער, סאקטיש חילף נאך הנהגה, אויך דאס מאל האבן די קורסאנטן פון דער תלמוד- הורה זיך ארויסגעוויזן צו זיין די פלייסיקסטע, די באנייטערסטע, דער נאך האט בארייכערט זיין דעפעקטואר מיט טראדיציאנעלע לידער פון זייכן יידישן פאלקלעך, די אקטעסעריפארא- ציע, "מנורה", א פרוכט פון די סליידיקע קור- סאנטן, האט זיך אויך באטייט צו זיין אויסן געהערקן ניוט, פון אס דער קינסטלערישע עמלאציע האבן זיך ארויסגעוויזן אונדזער סא- לאנטן, ווערדיקע נאכפאלגער פונעם פאטער פונעם יידישן פּעאַטער.

אבער עס איז נישט בלויז געבליבן ביי דעם, אויף דער איינלאונג פון דער פּעדרעזיע פון די יידישע קהילות פון רומעניע און פונעם רב הראשי ד"ר דוד משה רוזן סליטיא פּערוועני- לער, האבן געפּענעט אין השוכע פּערווענלעכ- קייט — מיטלידער פון אונדזער קהילה — אנגענומען מיט פארנייניגן ביזשערלאן צום בעלייגען פון אס דער פיערונג, אלעקסאנדער מיטאדאן האט אנגעטיילט א פיעטע אין אין אקט, המון מרדכי און די הליה, וואס איז דערטייען זיך צו טעניש אין פארקן נומער פון אונדזער צייטשריפט, דער פאעט שטעסאן יודעס האט געשריבן טעקסטן, אינספירירט פון דער מילה, די קאפאטיאראן אלעקסאנדער מארי, ה. פליינאנא און אלי טראטן האבן אנגעשריבן טייער ניגונים, ג. סלדאע און אורעל פעלעא האבן געשריבן סענעטן און קומלעטן, אינספירירט פון די געשעענישן בא- שריבענע אין אלטן ספר.

אס דער קינסטלערישער בריוו האט זיך נישט באגרעניגט בלויז אין דער בוקארעשטער יידישער קהילה, ווי אויף האבן געקאנט די פון יאס, די שטאט אין וועלכער פינקט מיט הויז- דערט יאך צוריק, אן פראנט וואס איז אריין אין דער לענגערע, פאמול הערדע, האט גאלד- טרען מיט זיינע, אקטיארן פארגעשטעלט דעם עשטן פעקטאקל אין יידיש, אונטער בלייבן אויף אס דער פראגע האט ד"ר שמעון קויפמאן, פרעוידענט פון דער יידישער קהילה און אירע מיטלידער געוואוסט צו געבן דעם אינספירירטען ענטפער, די דארטיקע קורר- סאנטן פון דער יאסער תלמוד-תורה, אונטער דער אַנספירעראט פון שוחט דיבער, דער צוגעברייט אויך זיי א שיינעם פראגראם, דער נאך דיריגירט פון ה' גאט האט פארגעשטעלט פילעכע פורים-לידער, מילרע, האבן די יא- סער צוגעטיילט פון ווער שמה אויך פאר ס'ר יידן פון באקו און פיאטראניטא, וואוהין זיי זענען ספעציעל געפארן הייזן א פארשטע- לונג, דער דערפאלג איז געווען א מולשטענדי- גיקער.

(104 פון יום טוב)

אויך אין דער יידישער קהילה פון גלאץ און פורים יום טוב...

אציתן אצריה

ליקוטים מעובדו של הרב הגאון ר' אברהם ארי' רחן זצ"ל

תשובה ק"ה

בעיה טריטוריאלית שיש לה פתרון ב"ה עמנו. מלא ברכות לסיק (תרגום) מאלטשטון. בנדר ויזיו הרב המסולב ב"ה תורה זמן שקנה חכמה דחיל רבנו הוא גיטוי צורבל מדרבנן (כבשבת כ"ג) כס רסס לשבת ולתתה שנו יעלה כטוב שכן מריה שלמה ברוקניץ ענינו יחזו כד יתבטלון בלואי הרואה אפר בקריא.

כחו בעטיו ש"ג ס'מבא גם בשבת ניה ויש ספורים דיש מלונגא במשה ואהרן אי מהו בעטיו ש"ג או בתנאים מהו והאי תנא דר' שמחו כו' הוא רשביא דמיל' המויא בחטאם מהו כמיל' ונס לא ראה ד' ה' ותיק דלעיל דהשוב אהריני שמוז מעטיו ש"ג, וציל כמו ש"ג ל"ג, ו"ג בה"ג רישביץ לעבת ניה דחמה דשני הריל להשוב יותם שמת בעטיו ש"ג והביא גם הוה"ק בראשית ד' ג"ב דהשיב והושע בן נון כו' ע"ש. ורביה בעיע ונהגיל אין כמאן צ"ע. וראיתי לתר"ג מהר"ם היות בהנהגותיו לטובה מיה ושעמד על מה דאיר ורמי מ' ורשביא יוכל אני לטפור כו' דמשמע ששפע מניו דרמי כו' ירמו די אמורה ומאורה הרבה לזמנו של רשביא, ומביא ל'

הירושלמי בס' הרואה כך הוי רשביא אומר ולי זה מרוקק יתיר שהי קובל לו כו' עכ"ל. ולא על גאון כמורה דכל ר' הוא אגוס לי' ונעלם ממנו למי טעה במסכתו ד' רש"י בחולין ג"ז דכל היכי דאמר משמו' דלונגו לא שמע ממנו אלא כמאריה שפע שקבלוה ממנו כהא דר' אבהו על אהרן וצ"ל בניו לא היה מטל החוב על אהרן קרבן עולה על בני המזבח ולא שיקחו אהרן משלהם כי אם משל צבורו! ולמי זה למח ציות הקדוש ברנך הוא לזרז את אהרן ואת בניו על הקרבת העולה, אחריו יאמר להם נגזע ההסדרן כים כי אם לעבור, וכן הראוי היה לזרז את ישראל על זה ועוד, מאחר שאין העולה קריבה אלא בזמן שבת הקדוש קיים, איך שייך לזרזו כי ההדגשה היא מיד ר' לזרזו!

ויש לפרש באופן זה: הורח"י על הקדושה שמתה לקרוב קרבן עולה, כבש"י אחד בבוקר ובכבש השני בין הערבים, והטעם ש' צוה"ק להקריב בכשים ולא עושים שהעו הוא העו (עזרת) שבבתי כזה, כמאמר במסכת ביתה (כח), עו בהמה דקה נחשבת בין העזין ואולם הכשים אינם כן, אדרבה, התנהגותם בנחת ויחורה, כ' כעת הכתוב, ורעוץ הכשים כדבר"ם (ישעיה ה"ז), ופירוש רש"י: עזקים הנמשלים כעדר החילים — כדבר"ם, כענהגם ביושר ובמהם סלכלים דבריהם במשפט כבשים הלכה, והיות ששני סיבות הטה, האדוקה ל' טעות מדר"ק, ויש"ר: אה מרוב

התני ירידו דושי"ם בלונגה. הקי אברהם ארי' לוב ראזען האבדיק הניל

לוקט ומסדר ע"י החתנו

הרה"ג ד"ר זאב גוטליב שליט"א האבדיק גלזנו (מקסלנד).

יחדות על רגל אחת

שאת שמחה רז

יבנה

עיר בשפלת החוף שבה הקים רבי יוחנן בן זכאי מחדש את הסנהדרין, לאחר חורבן בית המקדש. ביבנה התרכזו חוג החכמים אשר התקיימו בראש העם והנהיגו בין פלמחה החורבן למדד בה פוחא (132). כאשר הופרה רבי יוחנן בן זכאי מירושלים הנצורה, הביאוהו לפני אספסיינוס ור' יוחנן ביקש ממנו: ...תן לי יבנה וחכמיה" (כלומר, תן לי רשות להקים את הסנהדרין ביבנה במקום ירושלים העומדת ל' היתרב).

יומ"טוב

שם כללי להגו ישראל ומועדו. בערב התב מליקה האשה נרות לכבוד יום טוב ומברכת עליהם: "...אשר קדשנו בסצותיו וציונו ל' הלויק נר של יום טוב". חכמי ארץ ישראל התקינו לדורות, כי בני חוצ לארץ יחיוקו במנהג אבותיהם ויקיימו יום טוב שני, נוסף ליום הראשון של ההג. מקורו של המנהג — ה' צורך לתרויע על קידוש החודש, שקבע על פי עדי ראיה בפני הסנהדרין בארץ, גללויות רחוקה, ומשום חשש שהשליחים לא יגיעו במועדם לגללויות אלה הוסיפו יום אחד על כל הג, כדי להימנע מחילול יום טוב (קידוש החודש חל לאחר כ"ט או ל' יום).

על כן הוגנים בחיל' את ימי ב' וה' של פסח, יום שני של שבועות, וימי ב' וט' של סוכות.

חל ההג בערב שבת, ניהו לערוך לו — עירוב תבשיר ל'ין' בערב ההג, תיקון זה נעשה כדי לאפשר ולתתו לאשות ולבשל בהג לצרכי יום השבת שבא לאחרי.

"יזכור"

כיננו לתפילה להזכרת נשמות הנאמרת בבית הכנסת ארבע פעמים בשנה: ביום אחרון של פסח, שבועות, יום הכיפורים ושמיחת תורה.

יזכור" היא מלת הפתיחה לתפילה זה, המתחילה במלים, "יזכור אלהים".

ברית עברית עולמית (התרגום הרומני בעמוד 6)

"פורים שפיל" מיוחד יוצג בבוקארעסט

ביומן "דבר" מתל-אביב מיד באדר ב' ש"ז הופיע הידיעה דלקמן: כספרים, מסורות ומסוקיאס יהודי הכירו פסחא מיוחד לפורים ("פורים שפיל"). יוצג היום באולמי הקהילה היהודית בבוקארעסט. בביצוע הפסחא תשתתף להקה של צעירים, יחד עם המקהלה והתזמורת של בית הכנסת היהודי בבוקארעסט. לאחר מכן ייצאו הברי להקה לקהילות היהודיות בערי השדה ויתלכו לפסח של הרב הראשי לזרזו רומניה הרב ד"ר דו" משה רחן. במסגרת הפרצה של הקהילות נערכות גם הכנות לקראת "כדר פסח", כשקבוצות שונות ייצאו להשתתף בסדרים קולקטטיים בקהילות היהודיות וב-10 הסעודות הכסרות הסיוכות לספרציה.

דברי תורה

מאת זכמי רומניה וגאוויה ז"ל

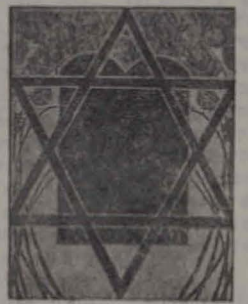
ליקט ועיבד הרב יצחק מאיר מאירילוס

רמיזו הקבונות הידועים ביותר להכתים מלשאר העם, לא אהרן ובניו כהקעת הנביא מלאכי (ב-1). כי שפתי כהן ישרו דעת ודורה יבקשו מ' שיהי' וזה ודאית סיגורם להם היוז והספד, כי בעצ התחכה רבות יפגעו מלוח' להם מתגור' תיחם ומהסוד אותם. על כן לא הגו מיד ולדורות. להוכיח ולגדור נדר מבלו למוע עצמם ולהשלים הובתם.

בספר קריה ספרי' מאת כ"ב סיבל העול האב"ד דק ק טוראד

וגזר כמאמר הכתוב. וישנן יצואין ובעש' (דברים לב-10), או מרוב נזגי כמאמר ז"ל במסכת עירובין (כא-3). ש' לשה דברים מעבירין את האדם על דעתו ועל דעת קונו, ודיקי דוקי עניות, החכם מכל אדם אבר במשלי (א-ה-ט). ראש ועורר אל תיתן ל', הסריניני להם הלי קן אשבע וכתשתי ואסרתיו מי ד' ופן אורש ור' נבתי ותששתי שם אלקי'. נבגמת וכונת התורה היא ללמד לצאת דעת שכלל הונגים והקי

לפרשת צו
גו. את אהרן ואת בניו לאמר זאת תורת העולה' (א-13). ופירש רש"י בשם תורת הנגיף: אין עו אלא לשון ריזו' (ישיה) מהיר ורזין) מיד ולדורות, אפר רבי שפע, ביותר עק' ד' הכהוב לזרזו במקום שיש וסרון כים, ויש לדקרק, שהיו על אהרן ועל בניו לא היה מטל החוב על אהרן קרבן עולה על בני המזבח ולא שיקחו אהרן משלהם כי אם משל צבורו! ולמי זה למח ציות הקדוש ברנך הוא לזרז את אהרן ואת בניו על הקרבת העולה, אחריו יאמר להם נגזע ההסדרן כים כי אם לעבור, וכן הראוי היה לזרז את ישראל על זה ועוד, מאחר שאין העולה קריבה אלא בזמן שבת הקדוש קיים, איך שייך לזרזו כי ההדגשה היא מיד ר' לזרזו!

לפרשת שמני

זאת ההיה אשר תאכלוך (ויקרא יא-3). ומבא במדרש (פ' יג-7): כמין גלגולה של אש הראה לו הקדוש ברנך הוא למשה מתחת כסא הכבוד, ואמר לו: אם ניקב קרום של מה טרופה, ויש להסביר המדרש התמה לזה, כי יסוד כל ה' עבודת הוא האמונה ובהעדר האמונה אין העבודה רצויה, כמאמר הכתוב, וארשתיד לי באמונה (א) וידעת את ד' (הושע ב-32). האמונה היא כבה שעל ידה יבוא האדם ל' הכרת מציוות ד' האמונה היא שרש אילן החכמה והכמה בלי אמונה הוא כמו אילן בלי ש' רשים וכמאמר התנא (אבות פרק שלישי משנה ז') "וכל ש' שהכפתו קדומת ליוצאת תמי אין חכמתו מתקיימת, חכמה כזו אינה בת קיום ותלויה היא בד' כינוי רופם ורעיון זה שמיר בדברי אברהם איבנו במה שאמר לאבימלך: כי אמרתיו רק אין יראת אלקים במקום הזה" (בי ראשית כ-יא). הדגיש, איבנו מכהיש בחכמתם ואיבנו מפסק בניגנתם ובהסדרונות השורר בניינים, אולם בשביל נקודת אהת רציניתה הוששני. וכן יראת אלקים במקום הזה" וכן הכפתים בנויה על יסוד מועק וזהו הוא הגורם להפסידני מליחן אוטון באנשים מאלה, הופעה ריגלה היא בדברי החיים להי' שישנם אנשים חכמים המה כרבעת הנביא (ירמיה ד-כב). דעות כוונות ומפסיו דות שורר בהם ויש להם שרץ במח והשרץ ההוא מרחק מסורת היהדות המאובקת באמונת א' הדות דבורא והיקו התורה, תו רת ישראל, וזה מוגלם בלשון המדרש: גלגולה של אש, רצוי גו לומר, לו היה שהגלגולה סמל החכמה והמדע תהא מ' שונכע באש של דת תורתנו. עם כל זה, אם דעה אחת נספדת נוקבת בכוחה אף שעדיין לא הגיע רק עד הקדום, יש לחוש שלא יחסרו בעומקו של כוחו ומאליו אינו כשר והוא כרוחק.

בנתיבי חסידות איוביצאראדון

תיקון בסופו של כשלון

ובכל זאת רואים שלמרות הכל יש כשלונות, ודוקא אצל גדולים שהתמודדו לשלימות — על כך באה ה' תשובה: אם גם בשעת כשלוננו של אדם היתה מחשבתו דבוקה בהקב"ה, ועשה הכל למען כבוד שמים (בשני יצירות) וראו על פי כן נשכל, — כנפוש של דבר יבוא מכשול זה לידי תיקון. ויתברר שהרעע של הירידה היה בו מצורך עלייה, מפני שהמחשבה בשעת הקשיה והכשלון, לא היתה לשם ירידה... ממילא הוברר הדבר למפרע, שמשמשתו של האדם בעת מעשה הכשלון היתה בבחינת גלייה.

ש. ז. שרגאיי